

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет економічних наук
Кафедра економічної теорії

Кваліфікаційна робота
Освітній ступінь – бакалавр

На тему: «Фінансове стимулювання інноваційного розвитку України»

Виконала: студентка 4-го року навчання

Спеціальності

051 Економіка

Ряпасова Анастасія Андріївна

Керівник Зимовець В.В.

Доктор економічних наук

Рецензент Єршова Г.В.

Кваліфікаційна робота захищена

З оцінкою: 84 (В) добре

Секретар ЕК Шинкар З.Є.

«04» червня 2021 р.

Київ – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
...	
РОЗДІЛ 1. ФІНАНСОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА	7
.....	
1.1. Поняття та особливості інноваційного розвитку.....	7
1.2. Методичні аспекти механізму фінансування інноваційного розвитку.....	1
	2
1.3. Світовий досвід фінансування інноваційного розвитку.....	2
	2
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ФІНАНСОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	3
	1
2.1. Сучасний стан інноваційної активності України.....	3
	1
2.2. Аналіз динаміки та структури фінансування інноваційної діяльності.....	3
	9
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	4
	9
3.1. Пропозиції щодо оптимізації механізму фінансового стимулювання інноваційного розвитку України.....	4
	9
3.2. Прогнозування рівня фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні.....	5
	5
...	5

	3
ВИСНОВКИ.....	5
...	9
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ	6
ЛІТЕРАТУРИ.....	3
ДОДАТКИ.....	6
.	8

ВСТУП

Актуальність теми. Перед Україною стоять серйозні завдання довгострокового економічного зростання і досягнення високого рівня добробуту населення. Перехід до інноваційної соціально-орієнтованої моделі розвитку є очевидним і обґрунтованим варіантом вирішення цих завдань. Усвідомлення державою ролі інновацій у сталому економічному зростанні додало певний динамізм політиці в цій сфері, підтримка якої кілька років тому увійшла до числа національних пріоритетів. Сучасна криза світової економіки, падіння темпів її зростання, поширення пандемії коронавірусу катастрофічно впливають на всі сфери української економіки, в тому числі значно скорочують можливості активізації інноваційного розвитку. Через режим самоізоляції багато організацій обмежили або припинили свою господарську діяльність, внаслідок чого зазнають значних збитків.

Одним з ключових чинників конкурентоспроможності на сьогоднішньому ринку є інновації. Сучасні тенденції розвитку інновацій в Україні не повною мірою відповідають очікуванням, пов'язаним з формуванням інноваційної економіки,

забезпеченням динамічного сталого зростання, підвищенням конкурентоспроможності продукції та якості життя. Сприйнятливість бізнесу до інновацій, особливо до технологій, залишається низькою. Стимулювання інноваційної активності - дуже важливе завдання держави. Необхідно забезпечити гідне фінансування НДДКР і залучити приватний капітал організацій. Необхідно підтримувати наукомісткий бізнес, стимулювати дослідницький інтерес населення, підтримувати економічно сприятливі умови для інновацій. Тільки завдяки плідній взаємодії науки, підприємництва, суспільства і держави в Україні можливе швидкий економічний розвиток. Найважливішим фактором, що визначає стан наукового потенціалу і ефективність наукової та науково-технічної діяльності, є її фінансування. Фінансування інновацій в основному можна охарактеризувати вартістю досліджень і розробок.

Різні аспекти фінансового стимулювання інноваційного розвитку України досліджуються в наукових працях зарубіжних і вітчизняних вчених. Такі вітчизняні вчені, як О. Амоша, І. Деревець, Т. Косарева, М. Крупка, О. Мороз, О. Музика, В. Олійник, Ю. Пахомов зробив великий внесок в дослідження проблем фінансового стимулювання інноваційного розвитку України, В. Перебийніс та ін. Серед зарубіжних вчених, що займаються питаннями фінансового стимулювання інноваційного розвитку, слід відзначити роботи Ф. Візер, К. Менгера, В. Ойкена, І. Фішера, М. Фрідмана, Ф. Хайека, Л. Ерхарда. Результати, отримані в результаті багаторічних теоретичних і практичних розробок щодо фінансового стимулювання інноваційного розвитку, важливі для розвитку теорії інновацій, але в той же час не розкривають їх специфіки в Україні.

Об'єктом дослідження роботи є економічне явище – інноваційний розвиток країни.

Предметом дослідження є фінансове стимулювання інноваційного розвитку України.

Метою роботи є поглиблення теоретико-методологічних засад і розробка практичних пропозицій з фінансового стимулювання інноваційного розвитку України.

Для досягнення цієї мети ставляться такі завдання:

1. Розглянути концепції і особливості інноваційного розвитку;
2. Привести методичні аспекти механізму фінансування інноваційного розвитку;
3. Проаналізувати світовий досвід фінансування інноваційного розвитку;
4. Проаналізувати поточний стан інноваційної діяльності в Україні;
5. Провести аналіз динаміки та структури фінансування інноваційної діяльності;
6. Обґрунтувати пропозиції щодо оптимізації механізму фінансового стимулювання інноваційного розвитку України;
7. Прогнозувати рівень фінансової підтримки інновацій в Україні.

Методи дослідження. У процесі дослідження були взяті такі наукові методи: теоретичне узагальнення (при вивченні теоретичних основ поняття і сутності інновації та інноваційного розвитку); аналіз і синтез (розкрити сутність, зміст та особливості механізму фінансування інноваційного розвитку); угруповання і класифікація, структурний, статистичний та економічний аналіз - для вивчення структури і динаміки, а також наслідків інноваційної діяльності в Україні; порівняльний метод - вивчити світовий досвід фінансування інноваційного розвитку; логічне узагальнення і моделювання при моделюванні рівня фінансової підтримки інновацій в Україні; графічні методи - для наочного подання результатів дослідження матеріального стимулювання інноваційного розвитку України.

Практична значимість отриманих результатів полягає в розробці наукових і прикладних положень, що дозволяють формувати ефективні організаційні, економічні та інституційні механізми посилення фінансових стимулів для інноваційного розвитку України в умовах глобальної конкуренції. Результати роботи дозволяють використовувати складні і логічні сучасні методи ефективного управління інноваційним розвитком та фінансового стимулювання інноваційного розвитку України.

Структура дипломної роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

Дипломна робота складається з 10 малюнків, 6 таблиць, список використаних джерел містить 58 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

1.1. Поняття та особливості інноваційного розвитку

Термін «інновація» походить від латинського «інноваре» («відновлення», «оновлення»). Англійське слово і поняття «innovation» відповідає інтерпретації вітчизняних вчених, які визначають цей термін як «введення нового» або «впровадження інновацій». Вперше це було використано австрійським економістом Й. Шумпетером в 1939 році у своїй роботі «Кон'юктурні цикли», де він розуміє інновації як наступні п'ять змін: «використання нового обладнання, нових технологічних процесів або нової ринкової підтримки виробництва; впровадження продуктів з новими властивостями; використання нової сировини; зміни в організації виробництва і його логістики; поява нових ринків» [53, с. 159]. Поняття «інновація» по суті означає новаторство. У більш широкому сенсі - це прогресивні технічні, технологічні та соціально-економічні зміни, поява нових методів виробництва, видів

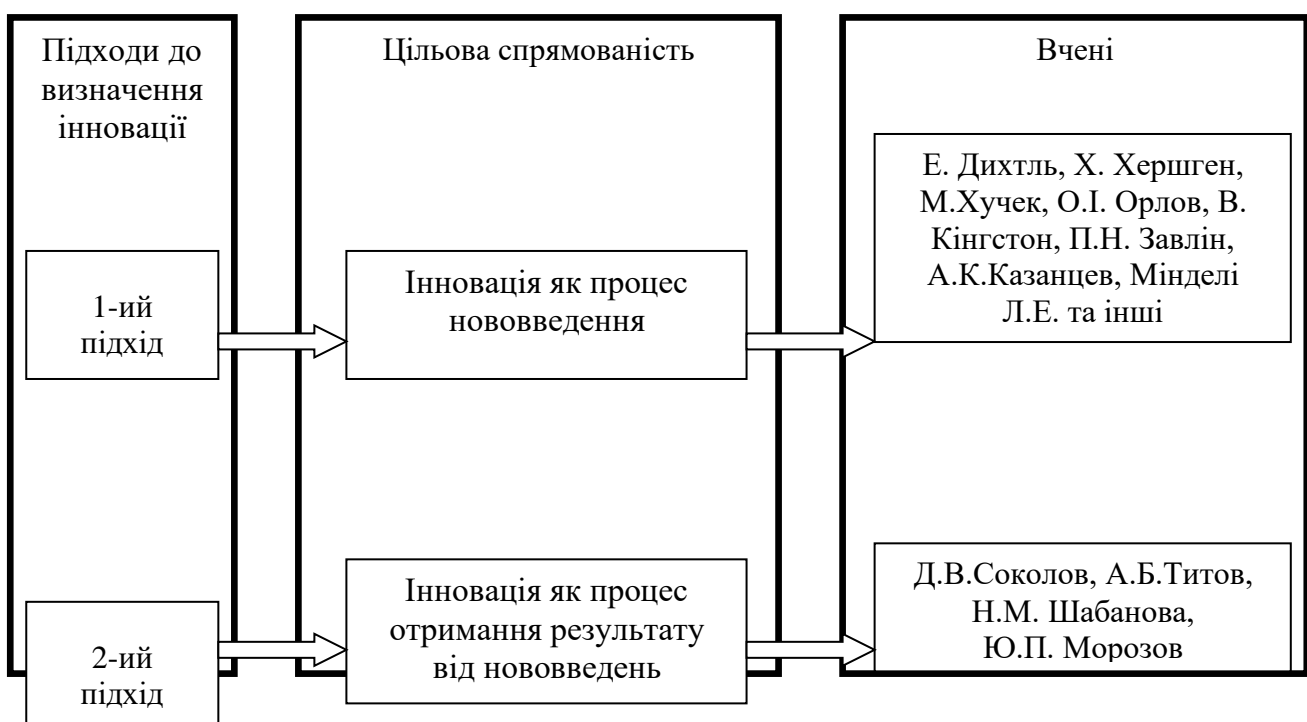
товарів і послуг, освоєння нових ринків. Однак в економічній літературі немає однозначного поняття «інновація» (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Визначення поняття "інновація" [12, с. 125]

Підхід	Автор	Визначення поняття "інновація"
Вузкий підхід	Ф.Ніксон	Інновація – комплекс технічних, виробничих, комерційних заходів, що ведуть до появи нових і поліпшених процесів і обладнання
	Б.Санто	Інновація – це такий соціальний та економічний процес, який за допомогою використання ідей приводить до створення ще не існуючих продуктів, технологій, орієнтованих на економічну вигоду, прибуток, додатковий прибуток, охоплює весь спектр діяльності – від досліджень до розвитку в маркетингу
Широкий підхід	П.Друкер	Інновація – спеціальний інструмент для підприємців, засіб, за допомогою якого вони вивчають зміни, що відбуваються в економіці і суспільстві, щоб використовувати їх в
	М. Хучек	Інновація - введення чого-небудь нового, новини, реформа і пропозиції, які можна визначити в трьох значеннях: функціональному, атрибутивному і змістовному. При функціональному підході увага зосереджена на інновації як процесі свідомого здійснення змін у техніці, технології, організації праці. При атрибутивному інновації розглядаються як одна з можливих реакцій підприємства на суспільні потреби. А при

Представники першого підходу Е. Дихтль, Х. Хершген, М. Хучек, О.І. Орлов, В. Кінгстон, П.Н. Завлін, А. К. Казанцев, Л. Е. Мінделі, О. О. Лапко та інші вважають, що інновації - це свого роду різні нововведення.

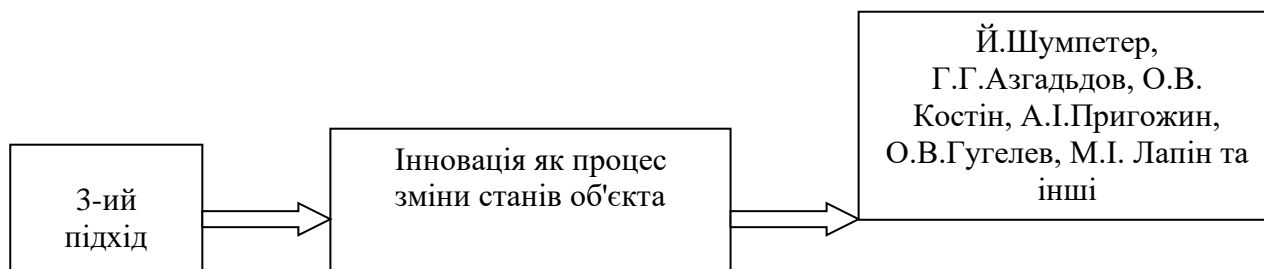

Рис. 1.1. Підходи до визначення поняття інновацій

Джерело: побудовано за [9; 15; 29]

Вітчизняні вчені вважають, що «інновації - це техніко-економічний процес, який через практичне застосування продуктів інтелектуальної праці - ідей і винаходів - призводить до створення поліпшених властивостей нових продуктів і нових технологій» [29, с. 257].

У загальнотеоретичному аспекті категорія «розвиток» показує характер змін в системі компанії. Іншими словами, це серія переходів в соціально-економічній системі компанії з одного стану в інший з моменту її створення і протягом усього її життєвого циклу. Основний основою розвитку компаній повинні бути різноманітні зміни (внутрішні та зовнішні), що виникають в результаті взаємодії економічних об'єктів (об'єктів), їх різних властивостей, якостей і характеристик. Соціально-економічні зміни в бізнес-системі носять об'єктивний характер, тобто залежать від волі і бажання людей (власників, менеджерів, співробітників, інвесторів, кредиторів і т. д.).

Отже, в основі поняття «інновація» лежать наступні ключові визначення: розробка - це процес, в якому є тимчасова шкала для об'єктів; Розвиток - це перш за все якісна зміна, яке вказує на придбання нових властивостей системи і її здатність змінювати свій склад і структуру; Розвиток - це незворотний процес, який вказує на нездатність системи змінитися, перейти в будь-яке з попередніх станів хоча б тому, що вона існує в часі, і якщо її внутрішня структура не зміниться, обов'язково

відбудуться зміни у зовнішній. середовище; Розвиток - це процес, який підпорядковується певним законам; Розвиток - це контрольований процес. З огляду на, що, в залежності від предмета зміни в соціально-економічній системі, компанії розрізняють економічний розвиток - серію безперервних змін, які призводять до поліпшення або погіршення методів, методів, форм економічних розрахунків і економічної роботи в цілому. Таким чином, економічний розвиток компанії являє собою серію безперервних змін різної економічної природи і призводять до поліпшень (погіршення) методів. , Методи, форми економічних розрахунків і господарський працю в цілому.

Інноваційний розвиток - результат інноваційної діяльності. Впровадження інноваційних технологій здійснюється через інноваційний процес, який можна охарактеризувати з трьох різних ракурсів. Перше, інноваційний процес - це провадження дослідницької, науково-технічної, власне інноваційної, виробничої і маркетингової діяльності. Друге, це тимчасові етапи життєвого циклу інновації від появи ідеї до її розробки і поширення. Третє, інноваційний процес має підтримуватись значним вливанням грошових коштів, тому цей процес є значною складовою для інвестування та популяризації нового продукту або послуги. Таким чином, інноваційний процес - це комплекс робіт в області інновацій, який регулюється значними складовими від народження ідеї до масштабування та продажу продукту. Перехід до моделі інноваційного економічного розвитку - найбільш характерна тенденція сучасного світу. Інноваційний розвиток тісно пов'язаний з економічним зростанням та реалізацією економічних цілей, складовою якого лежить безперервний і цілеспрямований процес пошуку, підготовки та впровадження інновацій, не тільки підвищують ефективність суспільного виробництва, а й кардинально змінюють шляхи його розвитку.

Інноваційний розвиток є процесом структурного вдосконалення національної економіки переважно за рахунок впровадження нових знань для зростання обсягів суспільного виробництва, зміцнення конкурентоспроможності, покращення якості суспільного продукту, прискорення соціального прогресу в суспільстві. Цей розвиток

здійснюється шляхом зміни всіх його елементів – системи управління, матеріально-технічної бази, суспільних відносин, соціальних факторів [17].

Управління інноваційним розвитком орієнтоване на досягнення поставлених цілей (збільшення частки ринку, збільшення прибутку в поточному періоді або в майбутньому, забезпечення високих темпів стійкого економічного розвитку і т. д.). У конкурентному середовищі, коли цілі інших підприємств можуть з ними не збігатися. Саме ці розбіги в цілях треба брати до уваги, та узгоджувати заплановані цілі з реальністю їх досягнення. Інноваційний розвиток управляється на декількох рівнях: рівень держави, рівень регіону або галузі, рівень конкретного господарюючого суб'єкта. Перші два говорять про макрорівень управління, а останній про мікрорівень. Для ефективного управління інноваційним розвитком підприємництва в Україні насамперед необхідна розвинена інноваційна інфраструктура. Така інфраструктура передбачає наявність ринку нововведень (інновацій), ринку інвестицій в інноваційну діяльність і ринку конкуренції нововведень, тобто конкуренція господарюючих суб'єктів, які запроваджують на власних виробничих потужностях нововведення тощо.

В рамках синергетичних підходів інноваційний розвиток підприємства як економічної категорії необхідно зазначити як циклічний процес, який показує розвиток компанії протягом певного відрізка в часі, який дає йому стабільну конкурентну перевагу і стратегічну гнучкість. Тоді управління інноваційним розвитком підприємства є функцією підсистеми управління, яка за допомогою системного впливу забезпечує економічну стабільність і довгострокову конкурентоспроможність керованої підсистеми за рахунок створення інноваційного середовища для використання, розвитку і реалізації інноваційного потенціалу.

Інноваційний розвиток передбачає не тільки основний процес освоєння нововведень, а й формування системи чинників і умов, необхідних для їх успішного впровадження. Найбільш придатними для цього є методичні засоби пізнання, орієнтовані на вивчення системних властивостей економічних процесів і явищ. З цих позицій необхідно розглянути наступний ряд проблем: 1) одне підприємство як складова економічної системи, головна ланка управління, головною особливістю якої

є репродукування якої відбувається на інноваційній основі; 2) головна функція компанії – це генерація капіталу для інновацій; 3) першочерговим завданням економіки є розробка методів, організаційних форм управління, механізмів, принципів узгодження інтересів на мікрорівні і т. д. Безумовно, рішення лежить в колі накопичення зусиль учасників інноваційного розвитку на основі створення і реалізації інноваційного потенціалу, який включає в себе наступні компоненти : інтелектуальні, інформаційні, організаційно-управлінські, виробничі, технологічні та фінансові ресурси [27, с. 250]. Отже, структурні одиниці, в яких концентруються інновації, є складовими частинами інноваційної системи розвитку підприємства, робота яких повинна відповідати ряду умов, пов'язаних з критеріями системності, доступності, права на управлінські рішення [21].

Отже, інновація – це зміна, що приносить в звичайне суспільне середовище нові, інноваційні рішення різних проблем або створення додаткової вигоди. Інноваційний розвиток можна описати як процес структурного вдосконалення національної економіки переважно за рахунок впровадження нових знань для зростання обсягів суспільного виробництва, зміцнення конкурентоспроможності, покращення якості суспільного продукту, прискорення соціального прогресу в суспільстві.

1.2. Методичні аспекти механізму фінансування інноваційного розвитку

Фінансове стимулювання - це набір фінансових важелів і інструментів, які можуть використовуватися для впливу на економічні інтереси суб'єктів господарювання. При цьому, до фінансового стимулювання інноваційного розвитку відносять кредитну підтримку, бюджетне фінансування, податкове стимулювання, за допомогою яких можна впливати на економічні інтереси інноваційних підприємств.

Складність управління інноваційним розвитком у сьогоденні умовах полягає в необхідності застосування сучасних управлінських підходів, які б урахували особливості інноваційних процесів та сукупність викликів внутрішнього і зовнішнього походження, а також передбачали б участь у цих процесах широкої громадськості. А для цього потрібна узгоджена політика органів регіональної влади та центру. Механізми управління розглядаємо як сукупність тісно взаємопов'язаних

між собою компонентів системи управління, що впливають на інноваційні процеси та відображають окремі сторони управління – цілі, принципи, функції, завдання, органи управління, кадри, методи, ресурси, інструменти. «Фінансове забезпечення інноваційної діяльності передбачає реалізацію заходів із залучення необхідного обсягу фінансових ресурсів для фінансування нововведень підприємства. Основним завданням фінансового забезпечення є прийняття рішень щодо визначення джерел ресурсів фінансування інноваційної діяльності, формування необхідних їх обсягів та оптимізації» [25, с. 49].

Державне регулювання та підтримка інновацій необхідна внаслідок існування "провалів" ринку інновацій. Ці провали багато в чому пов'язані з тим, що інновації мають властивості суспільного блага, також інноваційній діяльності притаманні високий ступінь невизначеності і ризик. Основними функціями держави в процесі регулювання інноваційної сфери є: пріоритетизація напрямів розвитку інноваційної сфери; фінансування інноваційної діяльності; координація інноваційної діяльності; стимулювання інноваційної активності; правове регулювання інноваційної діяльності, захист прав на інтелектуальну власність; створення кадрового потенціалу; формування сприятливої інфраструктури, у тому числі розвиток механізмів підтримки інноваційної діяльності, що включають техніко-впровадjuвальні особливі економічні зони, які передбачають значні пільги інноваційним компаніям, наукогради, технопарки, бізнес-інкубатори, центри трансферу технологій і федеральні центри колективного користування науковим обладнанням; регулювання міжнародних аспектів інноваційних процесів [51, с. 52].

Безперервне надходження фінансових ресурсів на інноваційні потреби залежить від доступності й достатності джерел. Тому для активізації інноваційних процесів необхідним є формування ефективної системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку [10, с. 6; 22, с. 91]. Система фінансування інновацій являє собою складне переплетення форм джерел фінансування. Таким чином, основними джерелами коштів, що використовуються для фінансування інновацій в Україні, є: 1. Державні інвестиційні інституції (бюджетні кошти, позабюджетні фонди, державні запозичення, блоки державної власності); 2. Інвестиційні, це грошові кошти

компаній, а також громадських організацій, фізичних осіб та ін. Це можуть бути фінансові кошти венчурних інвесторів, спілки маленьких інвестиційних компаній, страхові підприємства, пенсійні фонди, власні кошти компаній, кредити від банків та інших установ. (таблиця 1.2) [9, с. 121]. Обрання джерела надходження грошових коштів, та правила їх залучення для науково-технічної діяльності пов'язані із правилами використання у країні. Фінансування інноваційної діяльності за допомогою бюджетних коштів, є досить складним процесом. Спостерігається стійка тенденція до зниження інвестицій в основний капітал. Важливим є те, що відбувається зменшення фінансування з державного бюджету. Кошти можуть бути надані підприємствам на різних етапах інноваційної діяльності, особливо на перших етапах через високу невизначеність її результатів і складності оцінки віддачі вкладення в них.

Таблиця 1.2

Структура джерел фінансування інноваційних програм

Група	Тип	Організаційна структура джерел у групі
Державні ресурси	Власні	Державний бюджет, бюджети регіонів; місцеві бюджети; позабюджетні фонди; Пенсійний фонд, Фонд соціального страхування; Державний фонд зайнятості; інші фонди.
	Позичені	Державні запозичення; державні позики; зовнішні запозичення; міжнародні кредити та ін.
	Залучені	Державні кредитні системи; Державна страхова система.
	Власні	Власні інвестиційні ресурси організацій.
Ресурси організації	Залучені	Внески, пожертвування, продаж акцій, додаткова емісія акцій. Інвестиційні ресурси інвестиційних компаній – резидентів, у т.ч. пайових інвестиційних фондів.
	Позичені	Інвестиційні ресурси недержавних пенсійних фондів – резидентів. Банківські, комерційні кредити, бюджетні та цільові кредити. Інвестиційні ресурси іноземних інвесторів, враховуючи комерційні банки, міжнародні фінансові інститути, інституціональні інвестори

Інвестування може бути представлено у вигляді фінансування, кредитування, лізингу, фондів операцій, планування та програмування, а також державного підприємництва та державних замовлень.

Особливості механізму фінансування інновацій необхідно розглядати на двох рівнях:

– на макрорівні – це державне фінансування та створення сприятливих умов для розвитку інноваційного бізнесу;

– на макрорівні – це фінансування (як правило, венчурного) окремого інноваційного підприємства (проекту).

Механізми державного регулювання інноваційної діяльності поділяються на три складові: адміністративна, інфраструктурна та фінансова. В рамках адміністративної складової відзначаються такі напрямки державного регулювання інновацій як впровадження загальної системи макроекономічного регулювання та формування збалансованої системи законодавчих норм і правил, у тому числі в галузі захисту авторських прав. Система інфраструктурних інструментів встановлює інституційні засади функціонування інноваційних підприємств та сприяє створенню інноваційної інфраструктури шляхом впровадження механізму державних закупівель та формування ринку кваліфікованого персоналу.

Заходи фінансового регулювання передбачають не пряме директивне попередження, а вплив на інтереси об'єктів управління. Використання фінансового стимулювання інноваційного розвитку спрямоване на зниження витрат організацій і збільшення власних коштів, у тому числі за рахунок перетікання інвестицій і стимулювання попиту.

Державна участь в інноваційній та інвестиційній діяльності у вигляді безпосередньої фінансової підтримки за рахунок бюджетних коштів (пряме фінансування) широко використовується у світовій практиці. Причому пряме фінансування інноваційних компаній може здійснюватися за допомогою надання субсидій, позик на пільгових умовах, грантів, а також якщо учасником, власником акцій інноваційної компанії частково є держава. Крім цього, в якості державної підтримки використовується надання гарантій відшкодування частини вкладених інвестором коштів. У ряді держав урядом створюються спеціальні комітети, що фінансують компанії, що працюють в інноваційній сфері [40; 42].

При прямому фінансуванні інноваційної діяльності в першу чергу державну підтримку отримують:

1) компанії, зайняті в пріоритетних секторах економіки, розвиток яких є життєво важливим для суспільства (оборонна промисловість, транспорт, охорона здоров'я, освіта, культура, екологія);

2) компанії, що здійснюють замовлення для державних потреб, а також академічні організації та університети, що виконують науково-дослідні проекти, які хоча і мають перспективний характер, але пов'язані з високими ризиками, внаслідок чого вони не представляють інтересу для комерційних інвесторів. Так, наприклад, в Німеччині до 80 % дослідницької діяльності вузів здійснюється за рахунок державних грантів, що виділяються п'ятьма великими науковими товариствами;

3) малі інноваційні підприємства. Підтримка малих інноваційних фірм приділяється велика увага в таких країнах, як Великобританія, Китай, США, Франція, оскільки вважається, що малі та середні наукомісткі підприємства найбільш ефективні в створенні нових продуктів і технологій на одиницю дослідження. і розвиток.

Поряд з прямим фінансуванням інноваційної сфери в світовій практиці велике значення надається непрямому фінансуванню, т. Е Створенню сприятливих умов для використання ринкового механізму залучення коштів. Це включає:

- надання компанії права на прискорену амортизацію на окремі види обладнання, що використовується в інноваційній діяльності;

- пільгове оподаткування підприємств інноваційної сфери, включаючи звільнення від оподаткування витрат на НДДКР, пільгове оподаткування університетів і дослідницьких інститутів (США, Великобританія, Індія, Китай, Японія);

- отримання компаніями відтермінування оплати податків на прибуток в залежності від суми інвестицій для вкладень в високотехнологічне обладнання (спостерігається в багатьох країнах);

- створення фондів для просування інновацій з прорахуванням всіх потенційних ризиків (Англія, Швейцарія, Німеччина, Франція, Нідерланди);

- створення мережі венчурних фондів, які фінансують інноваційні проекти малих і середніх компаній (у всіх країнах);
- зниження податку для індивідуальних винахідників (Австрія, Німеччина, США, Японія та ін.), Розвиток необхідної інфраструктури для їх підтримки та економічного страхування (Японія);
- відтермінування сплати податків або взагалі звільнення від оподаткування (якщо винахід відноситься до енергозбереження (Австрія);
- безкоштовні послуги патентних повірених по заявкам індивідуальних винахідників, звільнення від митних зборів (Нідерланди, Німеччина, Японія, Індія);
- захист інтелектуальних прав (у всіх розвинених країнах);
- державні програми по зниженню ризиків і компенсації ризикових втрат (США, Японія);
- створення мережі наукових парків, бізнес-інкубаторів та зон технологічного розвитку (практично у всіх країнах);
- розвиток інфраструктури, пов'язаної з інноваційним бізнесом, і розробка заходів по сприянню комерційного використання інтелектуальної власності (США, Швеція, Франція і ряд інших країн).

Перевага непрямих методів державної підтримки інновацій полягає в тому, що при значно менших витратах (порівняно з прямим фінансуванням) ними може бути охоплено більше коло суб'єктів інноваційної діяльності. Наприклад, в США тільки за рахунок амортизаційних і податкових пільг компанії мають можливість покривати від 10 до 20% загальної суми витрат на НДДКР. На мій погляд, в Україні саме заходи непрямого стимулювання інноваційної діяльності можуть дати найбільш відчутні результати.

На мікрорівні фінансування інноваційної діяльності здійснюється в рамках реалізації одного або декількох інноваційних проектів. При цьому у світовій практиці активно використовується венчурне фінансування, яке є діючим і активно розвивається механізмом, що дозволяє реалізовувати передові ідеї, стимулювати бізнес до переходу на інноваційний шлях розвитку, підвищувати ефективність

функціонування економіки в цілому, сприяючи взаємодії всіх ланок ланцюжка " наука-виробництво-ринок" [52, с. 354].

Універсальна інноваційна політика являє собою поєднання цих політик з пріоритетним розподілом областей реалізації. Однак в поточних умовах економічних реформ необхідно активізувати громадську діяльність, створити умови для створення приватних компаній, об'єднань, які будуть мотивовані в покращенні національної економіки та ініціювати інноваційний розвиток, вносити пропозиції щодо зміни інституційної системи. Серед інноваційної політики. Слід зазначити, що в порівнянні з європейськими, українські інноваційні мережі інфраструктури підтримки бізнесу мають досить низький рівень взаємодії як всередині мереж, так і між ними. Українські компоненти підтримки бізнесу та інноваційної інфраструктури не інтегровані в мережу, так як більшість з них навіть не знають про них [26, с. 161].

Методи державного впливу на інноваційну діяльність можна розділити на прямі і непрямі, де непрямі методи припускають створення в країні сприятливих умов для розвитку сфери інновацій, забезпечення фінансової підтримки з боку держави, забезпечення пільгових умов. Під прямими методами державного регулювання розуміють: контроль і стимулювання процесів імпортозаміщення, забезпечення страхування, субсидування інноваційної діяльності та ін. [1].

Державне фінансування являє собою складну систему, що включає поєднання форм і джерел підтримки, на які впливає велика кількість факторів, наприклад, вид власності. Існує велика різноманітність способів і методів фінансування інновацій, які можуть полягати не тільки у виділенні грошових коштів, але і в інших вкладеннях капіталу, в тому числі підтримці основних і оборотних коштів, виділення особливих майнових прав і нематеріальних активів, видача кредитів, позик і застав та ін. [38].

Інструменти фіскальної політики держави широко застосовуються в розвинених країнах для державного регулювання та підтримки інноваційного сектора. Часто підтримка з боку держави виявляється через надані пільги, винятки, преференції [50, с. 32].

Під фінансовими механізмами розуміються можливі способи прискорення інноваційного розвитку економіки України за допомогою прямого або непрямого вкладення грошових активів у створення інновацій.

Під прямим фінансуванням мається на увазі безпосереднє виділення бюджетних асигнувань суб'єкту інноваційної діяльності.

Держава безпосередньо впливає на інноваційний розвиток за допомогою:

- прямого бюджетного фінансування діяльності бюджетних організацій;
- фінансування виконання держзамовлення на НДДКР, створення об'єктів інтелектуальної власності, проектів з формування інноваційної інфраструктури;
- надання грантів на виконання ініціативних проектів з фундаментальних та прикладних досліджень;
- видачі позик;
- вкладів в акціонерний капітал;
- надання державних гарантій при видачі кредитів;
- фондів венчурного капіталу.

Бюджетне фінансування не може стати єдиним джерелом інноваційного розвитку країни, але служить каталізатором інноваційних процесів, демонстраційною моделлю більш ефективної і сучасної моделі розвитку для приватного капіталу [1, с. 5]. Одночасно зі збільшенням обсягів прямого бюджетного фінансування на НДДКР у країнах-лідерах інноваційного зростання застосовуються заходи непрямого стимулювання дослідницької активності бізнесу шляхом використання податкового механізму. Сприяння інноваційній активності приватних компаній, заохочення розвитку науково-дослідних центрів та освітніх установ є стратегічним напрямом державної політики. Податкові стимули проведення НДДКР використовуються в багатьох країнах світу. Під непрямым стимулюванням розуміється використання в основному різноманітних податкових механізмів і методів прискореної амортизації. Так, у Великобританії відповідно до схеми інвестування державних підприємств потенційним інвесторам надаються податкові знижки, що охоплюють всі стадії виконання проекту. Ці знижки стимулюють виконання НДДКР на основі спеціальних

податкових механізмів, використовуваних у Великобританії і характерних також для інших розвинених країн.

Найбільш значущими механізмами податкового стимулювання, які довели свою ефективність у світовій практиці, є [30, с. 31; 45, с. 64]:

- включення витрат на НДДКР в основний капітал;
- податковий імунітет;
- податковий кредит;
- прискорена амортизація дослідних активів і т. п.;
- пільга щодо перенесення податків.

Податковий імунітет являє собою звільнення від обов'язку сплачувати податки, надане окремим юридичним і фізичним особам відповідно до національного податкового законодавства або міжнародного права. У структурі витрат першого виду одна з найважливіших складових – витрати на персонал, що здійснює роботи з НДДКР. У їх числі: заробітна плата керівного складу та службовців компанії, залучених до реалізації проекту НДДКР; страхові відрахування; відрахування до пенсійних фондів.

У структурі витрат другого виду – капітальні витрати, а також витрати на поточні матеріали та інші ресурси, оренду приміщень і комунальні послуги.

Під поточними розуміються матеріали, як споживані для проведення НДДКР, так і трансформовані в процесі реалізації проекту НДДКР. Крім того, у витратах на поточні матеріали враховуються витрати на споживання води, електроенергії, палива та інших ресурсів.

Податковий кредит є податковою пільгою, що надається платникам податків на поворотній основі при наявності ряду умов. По суті, це кредит, призначений, як правило, для здійснення інвестицій та інноваційних витрат. Зазвичай надається знижка на загальну суму оподаткування в поточному році за умови, що дана корпорація здійснює постійні витрати на НДДКР протягом останніх 3-5 років, підтримуючи їх на встановленому законом оптимальному рівні. Розрізняють два типи обчислення податкового кредиту: об'ємний податковий кредит; інкрементальний податковий кредит. Об'ємний податковий кредит нараховується на загальний обсяг

витрат на НДДКР. При цьому, як правило, норми обчислення об'ємного кредиту для великих, середніх, малих компаній розрізняються. Інкрементальний податковий кредит нараховується на приріст витрат на НДДКР у поточному році порівняно з базовим періодом [54].

Для досягнення стабільного зростання в сфері інновацій необхідно розвивати практику використання наступних інструментів:

- надання на певний період підприємствам інноваційного сектору інвестиційних податкових пільг та преференцій;
- пошук та опрацювання нових напрямків податкового стимулювання інновацій;
- підвищення ефективності елементів механізму податкового стимулювання інноваційної діяльності;
- розробка системи показників для оцінки ефективності податкового стимулювання інноваційної діяльності.

Незважаючи на важливість та ефективність описаних вище методів державної підтримки, пріоритетним напрямком розвитку політики державної підтримки має стати створення сприятливої інноваційної інфраструктури. Створення і подальший розвиток повноцінної інфраструктури з боку держави дозволить забезпечити стабільний і рівномірний інноваційний розвиток національної економіки.

Таким чином, використання фінансових механізмів державного регулювання дозволяє домогтися значних успіхів у розвитку інноваційної діяльності та підвищенні конкурентоспроможності підприємств. При цьому фінансові механізми державного регулювання інноваційної діяльності повинні бути частиною комплексної державної політики, спрямованої на стимулювання розвитку інноваційної діяльності та підвищення інноваційної активності підприємств. Роль держави в даних умовах повинна в кінцевому підсумку зводитися до ефективного регулювання процесів, пов'язаних зі створенням і доведенням до споживачів інноваційних продуктів. З точки зору впливу на економіку і суб'єктів ринку заходи фінансового регулювання можна розділити на прямі і непрямі. Спільною метою прямих методів є досягнення пріоритетів розвитку, захист суспільно необхідних секторів економіки та груп

населення. Інструменти непрямого регулювання є значно м'якшими, але одночасно більш складними і тонкими регуляторами економічних процесів, ніж методи прямого державного регулювання: вони в меншій мірі зачіпають ринковий механізм. Непрямі методи, використовувані в державній інноваційній політиці, спрямовані, з однієї сторони, на пришвидшення розвитку інноваційних процесів, а з іншої - на створення сприятливого загальноекономічного і соціально-політичного клімату для інновацій. Ці інструменти включають: податкове та амортизаційне регулювання; позики за зниженими кредитними ставками та державні гарантії за кредитами; митно – тарифне регулювання.

1.3. Світовий досвід фінансування інноваційного розвитку

Світовий досвід показує, якщо держава не буде брати активну участь в регулюванні, то не буде створено ефективної ринкової економіки. Немає країни з високорозвиненою економікою, де держава утримувалося б від регулювання і стимулювання ключових соціально-економічних, в тому числі інноваційних, процесів [36; 44]. Світовий досвід також дає змогу побачити, що фінансування може відбуватись з різних джерел. Ключову роль відіграє не тип джерела інвестицій, а його ефективність [15].

Так, в США саме держава, а не бізнес стало на початку ХХІ століття основним донором науково-технологічного розвитку. Приватний бізнес витрачав на фундаментальні наукові дослідження не більше 4 відсотків від загального обсягу витрат, а кошти федерального бюджету США покрили, відповідно, майже 60 відсотків витрат. При цьому в США домінує конкурсний, проектний підхід до фінансування НДДКР, що передбачає "виділення грантів на реалізацію дослідницьких проектів, що пройшли конкурсний відбір, групам вчених або навіть окремим дослідникам" [20]. Частка використання проектного механізму тут досягає до 80 відсотків, в той час як в Європі вона не перевищує в середньому 40 відсотків.

Органами державного регулювання інновацій в США є: Американський науковий фонд, завданням якого є управління важливими національними розробками; Американський наукова рада, яка є відповідальною за інноваційність

промисловості та співпраці з університетами; НАСА; Національне бюро стандартів; Міністерство оборони США.

Держава заохочує створення венчурних фондів і дослідницьких центрів. Дані, які надає Національний науковий фонд США, можна побачити, що найефективніші науково-дослідницькі центр та інвестиційні фонди повністю або частково фінансуються з федерального бюджету протягом перших 5 років. Найбільш ефективні і наукомісткі дослідження повністю фінансуються державою через їх складності, високої вартості, ризику і сильної міжнародної конкуренції. У США існує практика безкоштовного ліцензування комерційного використання винаходів, запатентованих в бюджетних дослідженнях і належать федеральному уряду. Істотним елементом безпосередньої підтримки інноваційних процесів є створення за рахунок держави необхідної інфраструктури, де буде здійснюватися інноваційна діяльність. Держава може створювати мережі центрів поширення інновацій та консультаційних центрів, які надають бізнес-послуги новаторам. Державні органи покликані відстежувати і прогнозувати інноваційні процеси в країні і за кордоном і часто шукати найбільш ефективні передові технології для широкого спектру застосування. Важливу роль відіграє експертиза інноваційних проектів, яку проводить державна компанія, для того аби зрозуміти, який економічний ефект буде від застосування певних інновацій.

Федеральне законодавство США про оподаткування встановлює наступну законодавчу норму. Корпораціям, що займаються НДДКР, пропонується виключати витрати на НДДКР з оподаткованої бази, розглядаючи їх як поточні витрати в основний капітал. Податкове законодавство США передбачає, що витрати на НДДКР являють собою капіталовкладення в особливу форму основних фондів, і оскільки ця особлива частина "новоствореного основного капіталу" не регулюється загальноприйнятими державними нормами амортизації і не може бути віднесена ні до яких кваліфікаційних груп основного капіталу, корпораціям дозволяється списувати цей "новостворений основний капітал" в порядку амортизації протягом п'яти наступних років [48]. Важливою відмінною особливістю інноваційної системи США і Північноамериканської моделі в цілому є надійний захист прав

інтелектуальної власності. Згідно з дослідженням, проведеним в 2019 році Центром глобальної інноваційної політики, США є світовим лідером в області захисту патентних прав, комерційної таємниці, авторських прав, товарних знаків і знаків обслуговування [55]. Це досягнення є найбільш значущим для забезпечення стійкості інноваційної системи і високого рівня довіри до її інститутів з боку бізнесу.

Провівши короткий огляд розвитку Північноамериканської моделі інноваційного розвитку, можна відзначити кілька важливих змін, що відбулися тут за останнє десятиліття. В першу чергу – це посилення ролі держави в розробці та реалізації національної інноваційної стратегії. Незважаючи на традиційно ринкову орієнтацію, інноваційний розвиток виявляється тут все більшою мірою пов'язано з підтримкою урядових фондів і різних форм партнерства держави і бізнесу. Також значуща зміна була зумовлена процесами інтернаціоналізації та мережевізації інноваційних розробок, неминуче змінюють центрованість даної моделі на внутрішніх інтересах США. При цьому США, хоча і продовжують перебувати в трійці лідерів глобального інноваційного розвитку (згідно з рейтингом The Global Innovation Index 2019 вони зайняли третю позицію в світі), повернути першість поки не можуть. Основними напрямками державної фінансової підтримки дослідницької діяльності в США є енергетика, охорона здоров'я, інформаційні технології.

Європейський Союз приділяє велику увагу інтенсифікації інновацій. До основних напрямів інноваційної політики Євросоюзу відносяться: розробка єдиного антимонопольного законодавства, використання прискореної амортизації обладнання, пільгове оподаткування НДДКР, просування малих наукомістких підприємств, пряме фінансування організацій для стимулювання інновацій в нових технологіях, стимулювати співпрацю в Росії [24, с. 54].

Основними напрямками інноваційної політики Європейського Союзу є:

- створення єдиного антимонопольного законодавства;
- створення пільг для оподаткування малого наукоємного бізнесу;
- створення привабливих умов для малих науково-технологічних компаній;
- створення фінансових стимулів для компаній для впровадження інновацій;

- стимулювання співпраці університетської науки з організаціями, що виробляють наукомістку продукцію [18, с. 1227].

Найбільш істотну конкуренцію американській моделі інноваційного розвитку в останні десятиліття склали північноєвропейські країни, включаючи Німеччину. У цьому легко переконатися, проаналізувавши першу десятку країн-лідерів інноваційного розвитку "Глобальний інноваційний індекс" за 2019 р. (The Global Innovation Index 2019). Чотири з десяти перших місць у ньому посіли саме ці держави (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Країни-лідери глобального інноваційного рейтингу 2019 р

Рейтинговий номер	Держава	Кількість балів
1	Швейцарія	67,24
2	Швеція	63,65
3	Сполучені Штати	61,73
4	Нідерланди	61,44
5	Великобританія	61,30
6	Фінляндія	59,83
7	Данія	58,44
8	Сінгапур	58,37
9	Німеччина	58,19
10	Ізраїль	57,43

Джерело: складено автором за *The Global Innovation Index 2019* [55]

У Німеччині інноваційна культура має свої особливості, як рідні, так і відрізняють її від основної маси країн, що належать до північноєвропейської моделі. Незважаючи на високі показники країни у світових рейтингах технологічного розвитку (9 місце у рейтингу глобального інноваційного розвитку 2019 р.), тут існує проблема низької обізнаності та готовності впроваджувати інновації в економіку та суспільне життя. Тому першорядними завданнями інноваційної політики Німеччини є здійснення ініціатив щодо підвищення рівня інноваційної культури в країні та стимулювання співпраці учасників інноваційного процесу. Уряд підтримує освітні програми в технологічній галузі і працює над вдосконаленням інноваційно-

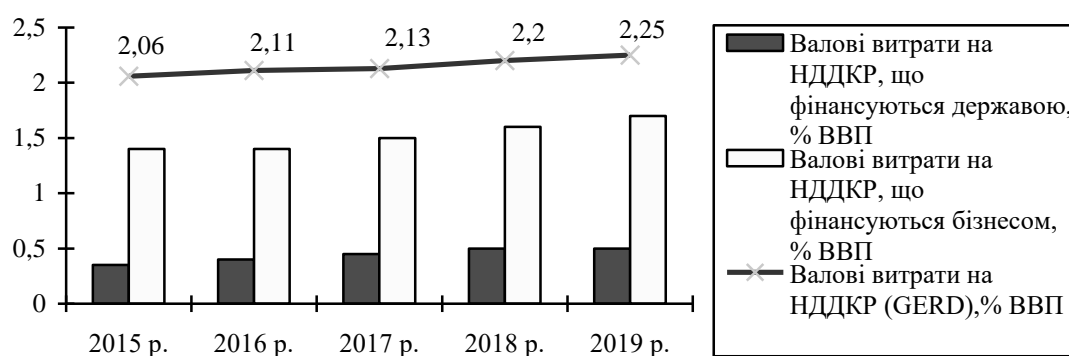

технологічних центрів і наукових парків. Організація НДДКР в Німеччині також має свою особливість: в ній немає центрального механізму, що координує проведення наукових досліджень і визначає пріоритетні напрямки. Університети та науково-дослідні установи фінансуються на паритетних засадах як із коштів загальнодержавного, так і за рахунок земельних бюджетів. На федеральному рівні основну відповідальність за реалізацію інноваційної політики Німеччини несуть Федеральне міністерство освіти і наукових досліджень (BMBWF) і Федеральне міністерство економіки та енергетики (BMWi). Деякі галузеві міністерства підтримують власні науково-дослідні інститути (Федеральне міністерство продовольства та сільського господарства; Федеральне міністерство навколишнього середовища, охорони природи та ядерної безпеки; Федеральне міністерство охорони здоров'я; Федеральне міністерство оборони тощо) [7, с. 24; 58]. В результаті цих зусиль Німеччина слідом за Швецією і Фінляндією досягла високоефективного виробництва додаткових інновацій, спрямованих на поліпшення якості вироблених продуктів і використовуваних технологій. Головним напрямком вдосконалення інноваційної системи тут, як і в інших країнах, що належать до північноєвропейської моделі, стало широке впровадження і подальше вдосконалення мережових координаційних механізмів управління технологічним розвитком [23, с. 46]. Лідерами інноваційного розвитку в Німеччині є німецький дослідницький центр штучного інтелекту (DFKI), інноваційні дослідницькі інститути товариства Фраунгофера, альянс дев'яти провідних технологічних університетів Німеччини: в Аахені, Берліні, Брауншвейгу, Дармштадті, Дрездені, Ганновері, Карлсруе, Мюнхені та Штутгарті.

Світова практика свідчить про те, що венчурне інвестування є ефективним механізмом стимулювання суб'єктів інноваційної діяльності. У США історія венчурного інвестування налічує більше 60 років, а в таких країнах, як Великобританія, Франція, Німеччина, Бельгія, Нідерланди, Швеція і Данія, – близько 40 років. Незважаючи на підвищені ризики, найбільша результативність досягається при реалізації довгострокових проектів тривалістю 5-7 років [4, с. 134].

Масштабні розміри інноваційної економіки почали формуватися в Китаї не так давно. До початку 2000-х років керівники підприємств Китаю не намагались прагнути

випускати унікальну, нову для ринку продукції, а використовували тільки копії готових технологічних новинок, розробок провідних західних країн. Напрямок на інноваційний шлях Китаю відбувся з публікації 2006 року "Основні положення державної середньо- і довгострокової програми розвитку науки і техніки на 2006-2020 рр." [11, с. 142]. У цій програмі було визначено пріоритетні напрямки інноваційного розвитку Китаю як частини загальної національної стратегії країни, а також розроблено та поставлено завдання щодо входження до передових інноваційних країн до 2020 року. Для досягнення поставлених цілей у програмі було заплановано збільшення обсягу витрат на здійснення досліджень та розробок до 2,5% від ВВП, а також суттєве зниження залежності від технологій інших країн. На даний час цей показник, зважаючи на зростаючу динаміку, вже наближається до запланованого – у 2019 році він становив 2,25% ВВП (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Витрати на НДДКР Китаю у 2015-2019 рр.

Джерело: Побудовано за даними статистики ОЕСР [37, с. 35; 57]

В Японії також є свої особливості в сфері державного регулювання інновацій. Міністерство зовнішньої торгівлі і промисловості (MSTP) грає ключову роль у визначенні стратегії промислового розвитку Японії, розробці та реалізації промислових НДДКР. Контроль за виконанням окремих напрямків НТП здійснює Департамент науки і технологій. Під егідою МЗТП є Японська АПТ (асоціація промислових технологій), яка видає експортні та імпорتنі ліцензії. Існує державна програма науково-технічного прогресу країни, яка реалізовується через прикладні дослідження та закупівлю ліцензій за кордоном. При впровадженні STP ставка робиться на великі корпорації.

В Японії відбуваються також схожі процеси як планування НДДКР, досить високі імпортні тарифи, дають можливість компаніям отримати податкові пільги, та більш лояльні кредитні умови при фінансуванні НДДКР, протекціоністською політикою в просуванні нових наукоємних продуктів [56].

Більша частина НДДКР в Японії здійснюється фінансування приватним сектором (рис. 1.3). Державні кошти не являються головною частиною здійсненні фінансування досліджень та розробок, однак держава активно залучає кошти у формуванні науково-технічної системи країни. Базові японські університети не відіграють такого значення в інноваційній системі, як в США. Низький рівень в інноваційній системі Японії спостерігається у сфері фундаментальних досліджень, також є слабким розвиток венчурного фінансування [8, с. 69].

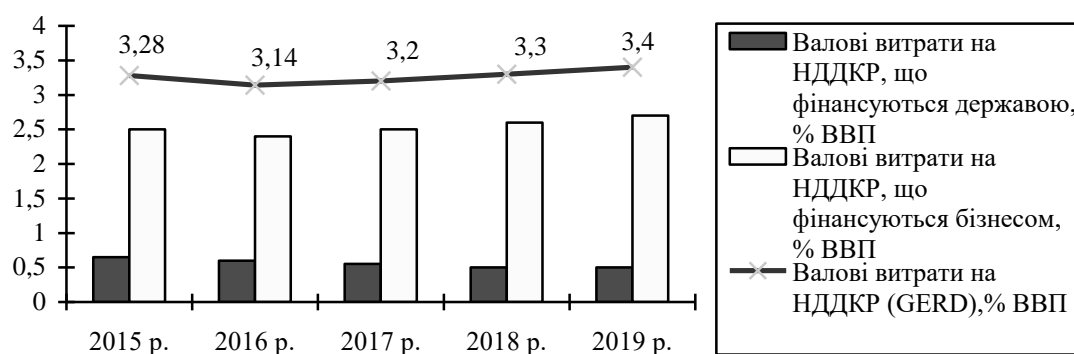

Рис. 2.2. Витрати на НДДКР Японії у 2015-2019 рр.

Джерело: Побудовано за даними статистики ОЕСР [57]

Основними органами державного регулювання інноваційної діяльності в Японії є: "Рада з науково-технологічної політики; Управління з науки, яке займається розробкою великих національних програм і планів; Японська корпорація розвитку досліджень, яка здійснює підтримку нових наукоємних фірм; Управління національної оборони; Міністерство економіки, торгівлі і промисловості; Японська торгова комісія; Міністерство освіти; Асоціація промислових технологій; Міністерство фінансів; Банк Японії; Агентство економічного планування; Міністерство пошти і телекомунікацію Уряд Японії силами трьох рад, які входять до складу Кабінету міністрів Японії та здійснило розробку блоку документів, які регулюватимуть інноваційну діяльність країни до 2025 р." [56]. На протязі багатьох

десятиріч Японія являється лідером у світі за часткою витрачання коштів на НДДКР. Суттєві переваги Японії вдалося досягти через здійснення зменшення строків на здійснення інженерно-конструкторських розробок, виробничого освоєння та якісних переваг продукції, яка випускається й дозволяє їм триматися на передових позиціях та випереджати інші країни з виходом на нові ринки. Ще на початку 2000-х років в Японії був розроблений пакет законів щодо стимулювання промислових інвестицій в науку, в рамках якого розроблені спеціальні податкові знижки (податковий кредит), який коливається у межах 10-12 відсотків на науково-дослідні витрати компаній. При цьому, "загальний розмір кредиту не може бути більшим за 20% корпоративного податку в поточному році. Починаючи з 2006 року компанії мали можливість отримати 5%-ий податковий кредит, який нараховується при збільшенні числа дослідницьких підрозділів компанії. У разі збільшення у поточному році витрат на НДДКР у відповідній фірми більше аналогічного показника за два попередніх роки корпоративний податок може бути зменшений на суму, яка дорівнює 5% досягнутого перевищення" [2, с. 24]. Проведення комплексу заходів з організаційно-нормативної та державної фінансово-ресурсної підтримки інноваційної активності підприємств є одним з основних завдань державного регулювання. Інструменти державного стимулювання інноваційної діяльності в галузі організаційно-нормативної підтримки інноваційних підприємств в США і країнах ЄС представлені в Додатку 1. Інструменти державного стимулювання інноваційної діяльності в галузі фінансової підтримки інноваційних організацій в США і країнах ЄС відображені в Додатку 2. Інструменти державного стимулювання інноваційної діяльності в області надання пільгових умов інноваційним організаціям в США і країнах ЄС показані в Додатку 3. Крім розглянутих вище напрямків стимулювання науково-технічної та інноваційної політики в розвинених країнах існують і інші інструменти державного стимулювання інноваційних організацій. Інструменти державного стимулювання інноваційної діяльності в області іншої підтримки інноваційних організацій в США і країнах ЄС відображені в Додатку 4.

Таким чином, інноваційна діяльність – має на меті використовувати наукові дослідження, які призводить до випуску нових товарів та послуг на ринок. Фінансове

стимулювання інноваційного розвитку – це поєднання різних елементів, за допомогою яких можна впливати на економічні інтереси інноваційних підприємств. Державне регулювання і стимулювання інноваційної діяльності розглядається як сукупність різних методів впливу на об'єкт регулювання. За традицією, що склалася виділяється дві основних групи методів державного регулювання: прямі і непрямі. До прямих відносять безпосередню участь регулюючих органів в інноваційній діяльності. До прямих методів стимулювання інноваційної активності відносять такі, що стосуються: бюджетного фінансування, кредитування та участі держави як єдиного або часткового співзасновника науково-інноваційних компаній, дозвіл на участь в тендері та реалізацію державних замовлень. До непрямих – формування умов, які сприяють досягненню бажаного результату. У групі непрямих методів інноваційного регулювання виділяють: розробку нормативно-правової бази в галузі наукової та інноваційної діяльності, розвиток інноваційної інфраструктури, розробку програм підтримки та розвитку наукової та інноваційної діяльності, податкового стимулювання, надання пільг. Позитивний досвід інноваційного розвитку європейських країн доводить необхідність активної державної політики в області інновацій і недостатність ринкових регуляторів, що вельми актуально в світлі дискусій про хід і методи сучасної української модернізації в умовах загострення глобальної економічної і політичної конкуренції. Проведений аналіз інноваційного розвитку Китаю і Японії за останні роки показує, що уряди країн відшукують найбільш дієві методи стимулювання та управління інноваційною діяльністю щодо підвищення конкурентоспроможності товарів і послуг цих країн на світових ринках. В Китаї та Японії реалізуються заходи щодо державно-приватного партнерства в інноваційній сфері, використовуючи при цьому як прямі, так і непрямі методи підтримки НДДКР. Обравши свого часу напрямок розвитку науки і техніки відносно пріоритетного напрямку економічних реформ, Китай та Японія побудували високопотужний науково-інтелектуальний потенціал, який здатен послідовно здійснювати реалізацію ланцюжка "освіта – наука – технології – промислове виробництво", що є першоосновою для успішного розвитку ефективної національної інноваційної системи.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ ФІНАНСОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

2.1 Сучасний стан інноваційної активності України

Методика дослідження особливостей фінансового стимулювання інноваційного розвитку країни включатиме: 1) аналіз законодавчого забезпечення фінансового стимулювання інноваційного розвитку України; 2) аналіз динаміки обсягів та структури інноваційної активності підприємств України; 3) аналіз частки інноваційно-активних підприємств в Україні; 4) аналіз джерел фінансування інноваційної діяльності; 5) визначення частки фінансування інноваційної діяльності у співвідношенні до ВВП; 6) визначення питомої ваги загального обсягу витрат у ВВП; 7) аналіз розподілу основної кількості видатків на реалізацію наукових розробок за джерелами фінансування; 8) аналіз динаміки середніх показників фінансування інноваційної діяльності на одне підприємство в Україні; 9) аналіз динаміки обсягів реалізованої інноваційної продукції.

Законодавчий базис всієї державної інноваційної політики закладено в Конституції України. Статтею 54 Конституції передбачені гарантії захисту інтелектуальної власності та авторських прав. Статтею 116 визначаються обов'язки органу виконавчої влади – Кабінету Міністрів України – щодо забезпечення економічної політики в галузі освіти, науки і культури, розробки та здійснення загальнодержавних програм економічного, науково-технічного та культурного розвитку країни [16]. Головні цілі державної інноваційної політики визначені в Законі України "Про інноваційну діяльність". Державна політика необхідна для реалізації інфраструктурних умов, захисту інтелектуальної власності, виробництво та розробка інноваційних продуктів, покращення соціально-економічних умов для населення, покращення конкурентоспроможності компаній та продуктів та послуг на світовій арені, розробка високотехнологічних продуктів.

Відповідно до закону, загальними правилами державної інноваційної політики є: зосередження та вдосконалення розвитку економіки України завдяки створенню

інновацій; виявлення головних завдань інноваційного розвитку; складання нормативної бази в сфері інновацій; надання якісних умов для прогресу у використанні національного наукового, технічного та інноваційного потенціалу ; співпраця між ВНЗ, бізнесом, державою та фінансово-кредитних установ для розвитку інновацій; ефективне використання ринкових механізмів для просування інновацій, підтримка підприємництва у сфері досліджень і виробництва; реалізація заходів з підтримки міжнародного науково-технічного співробітництва, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та просування її на зовнішній ринок; фінансова підтримка, реалізація сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інновацій; сприяння розвитку інноваційної інфраструктури; інформаційна підтримка суб'єктів інноваційної діяльності; навчання в сфері інновацій [31-32].

«Згідно з чинним законодавством джерелами фінансування інноваційної діяльності є: кошти Державного бюджету України; кошти місцевих бюджетів; власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; власні або запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності; інвестиції будь-яких фізичних та юридичних осіб; інші джерела» [39].

Законодавча система в сфері інновацій включає Закони України «Про інновації», «Про інвестиційну діяльність», «Про наукову, науково-технічну діяльність», «Про наукову, науково-технічну експертизу» та «Про спеціальний режим». «Інноваційна діяльність технопарків», «Особливої економічній зоні» Яворів », «Пріоритетним напрямом інновацій в Україні » та інші нормативні акти по зв'язках з громадськістю в цій сфері. Призначено розвиток науки і науково-технічної сфери в Україні забезпечити дотримання наступних законів: Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про науково-технічну інформацію», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про пріоритетні областях науки » і «Технології »», Про особливості правової системи Національної академії наук, галузевим академіям наук та статусу їх майнового комплексу », «Про державне регулювання діяльності у сфері «трансферу» технологій, серія державних економічних програм, серія статутів. Нормативно-правові документи, що регулюють відносини, що виникають в

результаті інноваційної діяльності, містять правила, які формулюють цілі інноваційної політики, визначають пріоритетні напрямки та принципи державної науково-технічної та інноваційної політики. У той же час такі стандарти повинні містити дієві механізми прискорення інноваційного розвитку та надання ресурсів. Закон України «Про інновації» не містить умов і правил функціонування потенційно ефективного недержавного сектора національної економічної системи. Немає вказівок на склад і структуру національної інноваційної системи [39, с.120].

Перехід на інноваційну модель розвитку економіки покликана забезпечити національна інноваційна система, яка, з урахуванням правових, фінансових і організаційних аспектів, являє собою сукупність взаємопов'язаних інститутів, призначених для того, щоб створювати, використовувати і передавати в господарський оборот результати інтелектуальної діяльності, які визначають нові технології. Незважаючи на наявність значного масиву нормативних документів, до основних проблем правового регулювання, які обмежують і стримують інноваційну діяльність в Україні, а також уповільнюють розвиток національної інноваційної системи, відноситься слабкий державний вплив у цій сфері. Держава відмовилася від прогресивних непрямих методів стимулювання активності суб'єктів інноваційної діяльності, таких як податкові пільги. Для України також характерні низький рівень державного фінансування науки, науково-технічної сфери.

Відсутня реальна стратегія управління інноваційною діяльністю. Важливим напрямком розвитку сфери інноваційної діяльності в Україні є створення законодавчої бази, яка зможе забезпечити узгоджену державну політику, інвестиційне, фінансове забезпечення інновацій, ефективний розвиток і функціонування наукової сфери, так і процесу комерціалізації її інтелектуальних результатів, реальне партнерство держави і приватного сектора.

Для можливості фінансової підтримки інноваційної діяльності, виконання державних цільових економічних та інноваційних програм необхідно щорічно передбачати в Державному бюджеті України відповідні видатки. Нагальною потребою залишається вирішення завдання податкового стимулювання суб'єктів господарювання, які зайняті в інноваційній галузі. Також необхідно відновити

здійснення державної цільової економічної програми зі створення в Україні інноваційної інфраструктури, яка передбачала створення розгалуженої інфраструктурної мережі в інноваційному полі, а також передбачити в держбюджеті кошти на її фінансування. Держава зобов'язана активно сприяти створенню ефективно функціонуючої інноваційної інфраструктури [43, с. 574], впровадженню в неповне і недостатньо розвинене інноваційне середовище таких ефективних для фінансування приватних інноваційних підприємств структурних утворень, як венчурні фонди, а також культивувати центри трансферу технологій [39, с.119].

Співробітниками наукових установ Національної академії правових наук України підготовлено ряд законопроектів, зокрема проєкт Закону "Про підтримку і розвиток інноваційної діяльності" [35], що визначають правові та економічні засади підтримки та розвитку інноваційної сфери, національної інноваційної системи, якими передбачено зміни в чинних законодавчих актах, що стосуються питань стимулювання інновацій. Зазначеним законопроектом також передбачено удосконалення правового забезпечення функціонування таких інвестиційних інструментів, як венчурні фонди.

Тенденції розвитку національного законодавства України у інноваційній сфері спрямовані на виконання завдань по створенню відповідних умов для впровадження високих технологій, концентрації та спрямування інвестицій з метою забезпечення розвитку інноваційної інфраструктури, в тому числі на регіональному рівні, на реалізацію завдань створення мережі малого інноваційного підприємництва, на сприяння комерціалізації результатів науково-технічної діяльності, на підвищення ефективності механізмів надання державної підтримки, прозорості такої підтримки, на вирішення завдань щодо забезпечення зростання обсягів інвестицій, а також щодо стимулювання інноваційної та інвестиційної активності приватного сектора.

Основна кількість наукових закладів знаходиться в таких містах: у м. Києві, 15,5% – у Харківській, 7,8% – Львівській, 5,6% – Дніпропетровській та 5,0% – в Одеській областях. В Україні створено 24 інноваційні бізнес-середовища, 10 інноваційних кампусів, в закладах вищої освіти започатковано підрозділи з питань захисту інтелектуальної власності, «Український інститут науково-технічної

інформації з регіональними відділеннями». Проте елементи інноваційної інфраструктури розвинені неоднаково. Головною формою організації інноваційних процесів стали так технологічні місця: "Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка", "Інститут зварювання ім. Є. О. Патона", "Інститут монокристалів", "Вуглемаш", "Київська політехніка", "Інститут технічної теплофізики", "Укрінфотех", "Інтелектуальні інформаційні технології". Важливо відзначити, що переважна кількість бізнес-інкубаторів знаходиться в Києві (12), Одесі (9), в той час як переважна більшість регіонів має по 1-2 бізнес-інкубатори. Цікавим спостереженням є те що з 255 фондів, 69% працюють в Києві, а також тут знаходяться всі венчурні фонди, шість з восьми технопарків. Основна проблема – їх вузька направленість. Технополіси в Україні відсутні. При розгляді динаміки національних статистичних показників інноваційної активності українських підприємств за вказаний період (табл. 2.1) спостерігаються такі тенденції.

Таблиця 2.1

Динаміка обсягів та структура інноваційної активності підприємств України в 2000 р., 2013-2017 рр.

Показники	Рік					Зміна 2019/2015р.	
	2015	2016	2017	2018	2019	абс., +/-	відн., %
Кількість організацій, які виконують наповнені дослідження й розробки	978	972	963	950	950	-28	-2,86
Кількість інноваційно активних промислових підприємств, од.	824	834	759	777	782	-42	-5,10
% до загальної кількості промислових підприємств	17,3	18,9	16,2	16,4	15,8	-1,5	-8,67
Витрати на інновації промислових підприємств, млн грн	13813,7	23229,5	9117,5	12180,1	14220,9	407,2	2,95
% до загального обсягу реалізованої промислової продукції, %	0,8	0,7	0,4	0,4	0,5	-0,3	-37,50
% до загального обсягу реалізованої інноваційної промислової продукції	59,9	-	51,5	49,0	41,5	-18,4	-30,72

продовження табл. 2.1

Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, од.	723	735	672	739	687	-36	-4,98
% до загальної кількості промислових підприємств	15,2	16,6	14,3	15,6	13,8	-1,4	-9,21
Кількість упроваджених у виробництво нових технологічних процесів	1217	3489	1831	2002	2318	1101	90,47

Кількість упровадженої інноваційної продукції промисловими підприємствами	3136	4139	2387	3843	2148	-988	-31,51
Обсяг реалізованої інноваційної промислової продукції (млн грн)	23050,1	-	17714,2	24861,1	34264,9	11214,8	48,65
% до загального обсягу реалізованої промислової продукції (товарів, послуг)	1,4	-	0,7	0,8	1,3	-0,1	-7,14

Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України

Всього за 2000-2019 роки в Україні кількість підприємств, які виконують наукові дослідження й розробки, зменшилася на 755, а у порівнянні з 2015 р. на 28 одиниць і склала 950 одиниць у 2019 р.

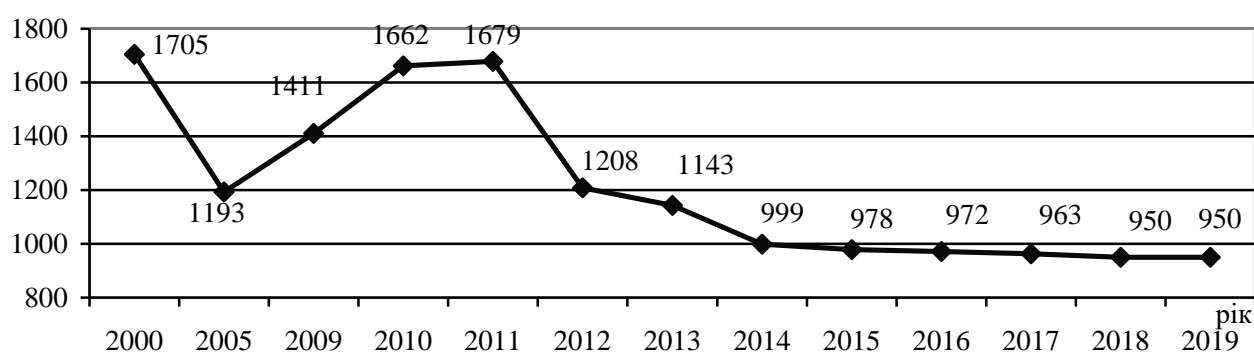

Рис. 2.1. Динаміка кількості підприємств, які виконують наукові дослідження й розробки, 2000-2019 рр., од.

Кількість інноваційно-активних промислових підприємств за 2015-2019 рр. також мають тенденцію до зменшення: у 2015 р. їх кількість складала 824 одиниці, а у 2019 р. – 782 одиниці, що на 42 підприємства менше. Це свідчить про те, що наукові дослідження й розробки та інновації так і не стали необхідною компонентою функціонування більшості підприємств. Протягом 2015-2019 рр. частка кількості підприємств, що займалися інноваціями, коливається, у 2016 році вона склала 18,9% (максимальне значення), у 2019 р. – мінімальні значення 15,8%. В загальному по країні найбільший спад припадає на 2005 – 2006 роки, після чого спостерігається поживлення інноваційної активності підприємств, з 2015 по 2019 роки їх частка зменшилася на 8,67%.

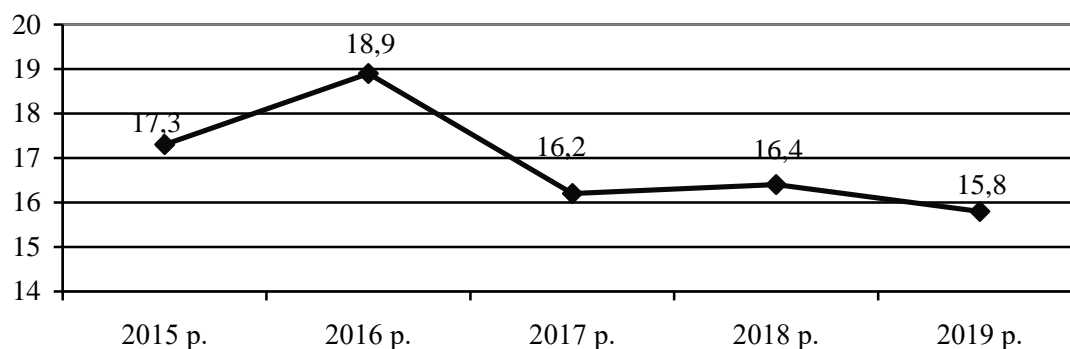

Рис. 2.2. Питома вага підприємств, що займалися інноваціями у 2015-2019 рр., %

Слід додати за даними державної служби статистики, упродовж 2019 р. наукові дослідження і розробки в Україні виконували 950 компаній, 45,8% - це державний сектор, 39,0% – приватні компанії, 15,2% – заклади вищої освіти.

За даними 2018 року, наукові інновації розробляли 950 компаній, з них 48% були державними, 37% - приватні, 15% - закладів вищої освіти.

Інноваційна діяльність є багатогранним процесом трансформації та використання новітніх ідей і знань. Процеси глобалізації вимагають збільшення частки інноваційних продуктів і збільшення обсягу високотехнологічних послуг, які надаються практично у всіх галузях і компаніях. Одним з найважливіших показників, що характеризують інноваційний простір країни, є частка інноваційно-активних підприємств, тобто частка компаній, активно здійснюють інноваційну діяльність. Що стосується впровадження інновацій безпосередньо в промислових компаніях, то частка компаній, що впровадили інновації, коливається від 13 до 16%. Це дуже низький показник у порівнянні з зарубіжними компаніями. У 2015 році в провадженні освоєно всього 966 найменувань пристроїв, частка реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі склала 1,4%. У 2019 року в провадженні освоєно всього 760 найменувань пристроїв, частка реалізованої інноваційної продукції склала 1,3% (таблиця 2.2). Слід зазначити, що в ЄС цей показник становить 40-60%.

Таблиця 2.2

Впровадження інновацій на промислових підприємствах України у 2015-2019 рр.

Роки	Питома вага підприємств, що впроваджували	Впроваджено нових технологічних	Освоєно виробництво інноваційних	З них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної
2015	15,2	1217	3136	966	1,4
2016	16,6	3489	4139	1305	...
2017	14,3	1831	2387	751	0,7
2018	15,6	2002	3843	920	0,8
2019	13,8	2318	2148	760	1,3

¹ дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях;

Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України

Головною метою інноваційної діяльності є створення нового продукту або ж вдосконалення вже існуючого. У 2019 р. близько трьох тисяч було впроваджено інноваційних видів продукції на промислових підприємствах, з яких 760 – нові види техніки, 2148 – найменувань інноваційних видів продукції. Найбільша кількість інноваційних видів продукції впроваджено на підприємствах Тернопільської (27,2% від загальної кількості впроваджених видів інноваційної продукції), Запорізькій (12,7%), Львівській (8,0%), Харківській (6,6%) областей і Києва.

Кількість впроваджених інноваційних технологічних процесів (нові або поліпшені способи обробки і виробництва) склало 2318, велика частина з яких впроваджена підприємствами Харкова (17,4%), Сум (15,2%), Запоріжжя (9,4%), Дніпропетровська (6), 3%) області та місто Київ (12,5%); за видами економічної діяльності - на підприємствах з виробництва машин та устаткування, які не включені в інші групи (25,3%), інших транспортних засобів (12,3%) і харчових продуктів (7,8%). У 2019 року в результаті інноваційної діяльності на 9 підприємствах створені нові технології, з них 98 передано іншим підприємствам, в тому числі 20 за межами України. Серед регіонів частка інноваційно активних підприємств була вищою за середню по Україні в Миколаївській, Харківській, Кіровоградській, Івано-Франківській, Запорізькій, Херсонській, Сумській, Одеській, Львівській і Тернопільській областях.

Таким чином, питома вага підприємств, що займалися інноваціями, зменшилася. Спостерігалось зменшення кількості підприємств, що займались інноваційною діяльністю у високотехнологічному і середньо високотехнологічному секторах, а збільшення – в середньо низько технологічному і низько технологічному секторах.

2.2. Аналіз динаміки та структури фінансування інноваційної діяльності

Дані Державної служби статистики допомагають нам з'ясувати, що загальна кількість інноваційно-працюючих компаній у сфері промисловості у 2019 році зменшилась відповідно до 2018 року. У 2019 році всього лиш 13,8% компаній у сфері промисловості проводили інноваційні процеси, в той час в 2018 році 15,6%, причиною є те, що основна частина коштів витрачається на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. Велику роль на якість та розвиток інновацій в українських компаніях, мають джерела фінансування.

Як свідчать статистичні дані, фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні відбувається за рахунок власних коштів та коштів Державного. Зменшення обсягів фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні відбувалося в періоді з 2011 по 2014 роки. Сума кількості інвестицій зростала завдяки кредитам – на 3635,3 млн. грн., та власним коштами компаній – на 2218,6 млн. грн, а також через витрати Державного бюджету – на 308,9 млн. грн.

Таблиця 2.3

Джерела фінансування інноваційної діяльності у 2000 р., 2005 р., 2011-2019 рр., млн.грн.

Рік	Загальна сума фінансування інноваційної діяльності	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
2000	1757,1	1399,3	7,7	133,1	217,0
2005	5751,6	5045,4	28,1	157,9	520,2
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6

2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3
2014	7695,9	6540,3	344,1	138,7	672,8
2015	13813,7	13427,0	55,1	58,6	273,0
2016	23229,5	22036,0	179,0	23,4	991,1
2017	9117,5	7704,1	227,3	107,8	1078,3
2018	12180,1	10742,0	639,1	107,0	692,0
2019	14220,9	12474,9	556,5	42,5	1147,0

Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України

Також відбулось зменшення суми іноземних інвестицій на 42,6 млн. грн. Через фінансово-економічну кризу в Україні відбулось зниження інвестицій в інноваційні галузі економіки у 2012 р. до 11480,6 млн. грн.

Порівнюючи 2019 рік з 2018, кількість вкладених коштів у інноваційну діяльність зростає до 14220,9 млн грн, але в той час, відсоток інвестування в інноваційну діяльність до ВВП залишився беззмінним 0,3% (рис. 2.3).

Головним джерелом надходження коштів до компанії у 2019 році є власні кошти – 12474,9 млн грн, 87,7% від всієї кількості вкладень.

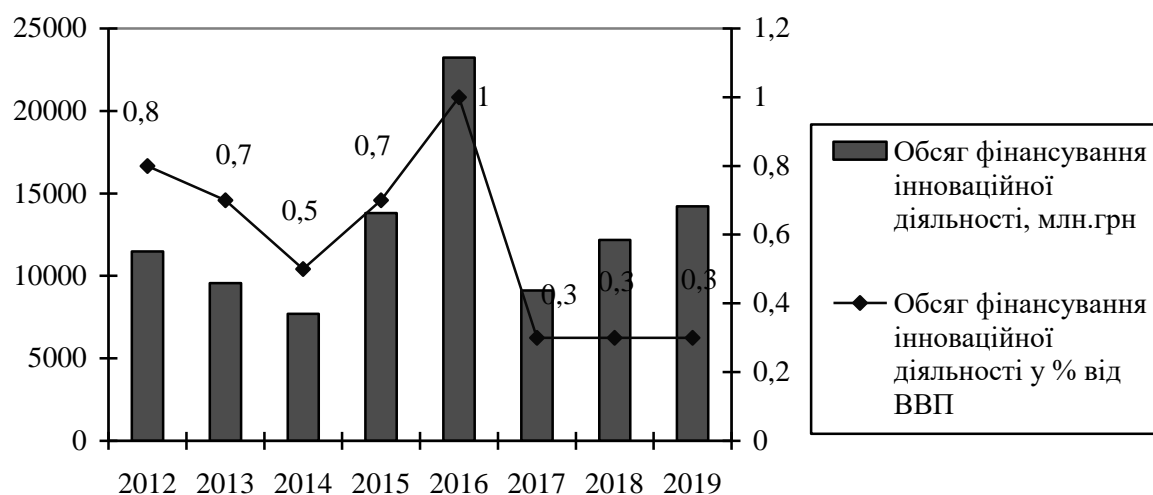

Рис. 2.3. Динаміка обсягу фінансування інноваційної діяльності за 2012-2019 рр.

Всього лиш 6 підприємств отримали фінансування від бюджету, на суму 556,5 млн грн 3,9%; фінансування від іноземних інвесторів вдалось отримати 42,5 млн грн 0,3%; інші джерела надходження коштів – 1147 млн грн 8,1% (рис. 2.4).

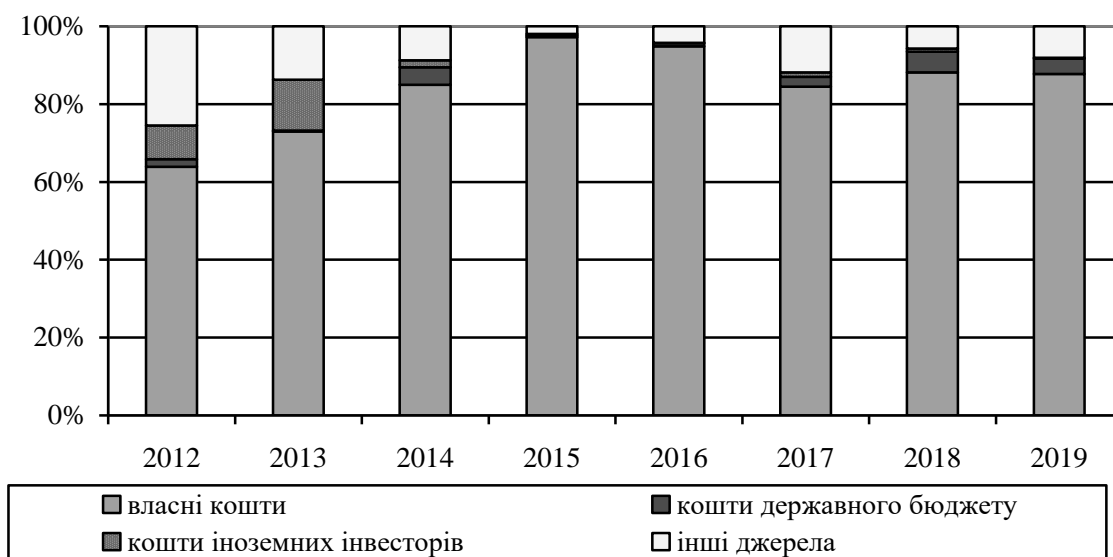

Рис. 2.4. Структура джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств України за джерелами за 2012-2019 рр. (%)

У 2019 р. загальна кількість коштів витрачених на виконання НДР особистим силами компаній склав 16773,7 млн.грн, виплати заробітньої плати – 8553,0 млн.грн, інші теперішні видатки – 7456,3 млн.грн, капітальні інвестиції – 764,4 млн.грн, із них інвестовано в купівлю приладів на суму – 588,0 млн.грн.

Питома вага загального обсягу витрат у ВВП у 2017-2019 рр. становила 0,3%, із державного бюджету було – біля 0,17%. Слід зазначити, що за даними 2018 р., відсоток кількості видатків на НДР у ВВП країн ЄС-28 була близько 2,06%. Показники ніж середній по ЄС був краще у таких країнах: Швеція – 3,4%, Австрія – 3,16%, Данія – 3,05%, Німеччина – 3,02%, Фінляндія – 2,76%, Бельгія – 2,58%, Франція – 2,19%; показник менше був у таких країнах – у Румунії, Латвії, Мальти, Кіпру та Болгарії (від 0,5% до 0,75%).

Щодо кількості впроваджених нових технологічних процесів у 2019 р., то це значення мало зростання у порівнянні з 2018 р. до 2318 одиниць, але загальна кількість впровадження інноваційних видів продукції мала тенденцію до зменшення. Найвагоміший відсоток нових технологій встановлювались в компаніях, які добувають сирі нафту та природний газ (37,5%) та виробництво машин та промислових устаткувань 17,9%. Якщо брати види економічної діяльності, то тут

найвагоміший відсоток мають компанії з харчової галузі 25,2%, з галузі машин та устаткувань 19,8%, а фармацевтичні продукти і препарати 7,3%

Порівнюючи 2019 рік з попереднім, то лише 442 компанії, які проводили інноваційні процеси, змогли продати продукцію на суму 34,3 млрд грн, що є більшим ніж у попередньому періоді на 27,4%. Беручи до уваги види економічної діяльності, то найбільшу кількість інноваційних продуктів було продано в металургійній галузі 38,2%, галузь машин і устаткувань 14,5% та харчова галузь 12,2%.

Важливо відзначити, що 36,4%, продукції виготовленої на інноваційних підприємствах, було продано закордон. Найбільше компаній було з харчової, машинобудівельної галузей.

З необхідністю впровадження нововведень у 2019 році, 177 компаній купили інноваційні продукти в Україні та лише 55 купили всі інші нововведення закордоном. Найактивнішими щодо придбання технологій є підприємства по виробництву машин та устаткування, н.в.і.у склав 11,9% від загальної кількості інноваційно-активних підприємств, які придбавали нові технології; підприємства по виробництву харчових продуктів – 7,9%; підприємства по виробництву готових металевих виробів – 6,2%; підприємства по виробництву електро-устаткування – 6,2 %.

У 2019 році промислові компанії купили 885 інноваційних технологій, з яких 112 було куплено закордоном. Беручи до порівняння 2017 та 2019 рік, то кількість інновацій на компаніях значно виросло, та кількість інновацій куплених закордоном значно впала. Найвагомішу частину 40,6% займає купівля устаткування.

Найвагоміший відсоток куплених технологій відноситься на виробництво машин і устаткування 19,2%, добування сировини нафти 16,9%, виробництво меблів 7,1%. Число технологій, які були передані зросло з 61 до 69 у 2019 році.

В Україні у 2019 р. 22,4% витрат було направлено на виконання наукових досліджень, майже 92% з яких були проінвестовані державою. Відсоток витрат на створення та впровадження наукових досліджень, технологій, розробок дорівнював 20%, які на 60% які інвестовані з бюджету та на 24% – за допомогою власних коштів компаній.

Для виконання тестових розробок надано 57% від всієї суми, яка була направлена на реалізацію, які на 36% інвестовані коштами іноземних компаній, на 32% – спілками компаній та на 13% – за рахунок власних підприємницьких коштів. Більша частина витрат відносилась до галузи природничих наук, 25% – технічних, 8% – сільськогосподарських.

Джерелом власних коштів підприємств, що спрямовуються на інноваційну діяльність, є прибуток та амортизаційні відрахування, більшість підприємств у процесі своєї діяльності отримує збиток, а ті, що отримують прибуток, не поспішають ним ризикувати, адже інноваціям притаманний високий рівень ризику. Необхідною умовою для розвитку інноваційної діяльності промислового сектору постає необхідність активізації банківського сектору у частині фінансування перспективних науково-технічних досягнень.

Тобто, фінансова підтримка державою інноваційної активності підприємств є мізерною; зацікавленість інноваційною діяльністю в промисловості країни у іноземних інвесторів є вищою, ніж у вітчизняних на порядок; досить вагомим компонентом фінансування інноваційної діяльності виступало кредитування.

Бюджетні кошти є обмеженими та виділяються відповідно до цілей і пріоритетів інноваційної стратегії розвитку і зазвичай інвестує: державні інноваційні фонди; цільових інноваційних програм і високоефективних інноваційних проектів; програм державної підтримки інноваційної діяльності. Але з кожним роком відбувається збільшення фінансування інноваційної діяльності з боку держави, так, у 2013 р. лише 24,7 млн. грн. було виділено на інноваційну діяльність підприємств з боку Державного бюджету, яку отримало 51 підприємство. З державного бюджету було профінансовано лише 6 компаній, сума 556,5 млн грн. у 2019 році.

Динаміка середніх показників фінансування інноваційної діяльності на одне підприємство в Україні за період 2012-2019 рр. представлена на рис. 2.5.

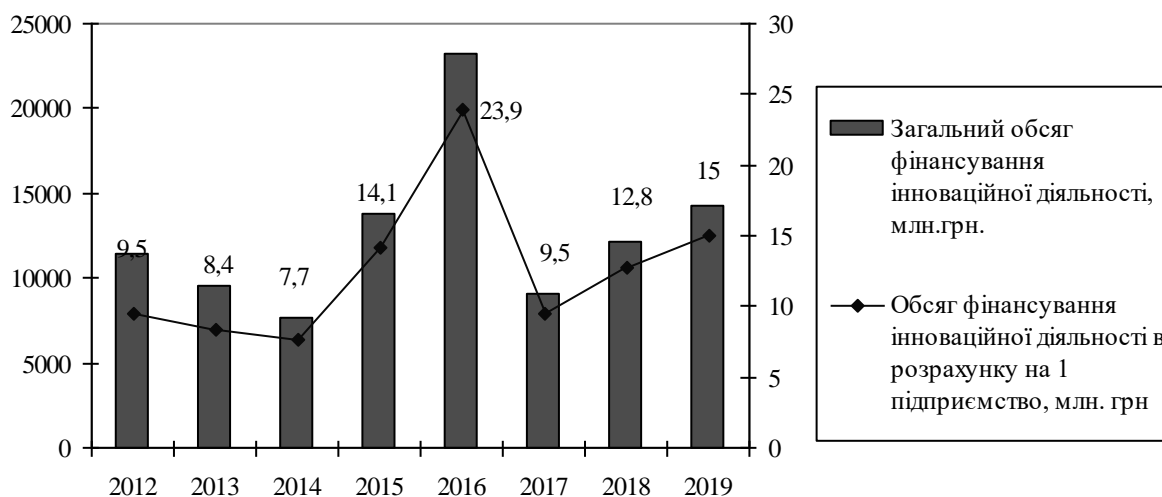

Рис. 2.5. Інвестування в інноваційну діяльність в Україні за період 2012-2019 рр., млн.грн.

До глобальної фінансово-економічної кризи спостерігалася стійка тенденція до збільшення загального обсягу фінансування інновацій. Проте в 2005 році на одне підприємство, що здійснює інноваційну діяльність, доводилося 4,82 млн грн, то в 2008 році цей показник збільшився майже вдвічі до 9 млн грн. Проте варто зазначити, що в відновлювальний період після кризи якість державного підтримки інноваційної діяльності стало зниження фінансування інноваційної діяльності в порівнянні з попереднім періодом.

Одним з безумовних ефективних показників інноваційної активності підприємств є обсяг реалізованої інноваційної продукції, який багато в чому залежить від оптимального розміру складу і структури джерел фінансового забезпечення. Показники обсягу продажів інноваційної продукції в цілому і на 1 підприємство, що займається інноваційною діяльністю в Україні, представлені на рис. 2.6. За досліджуваний період встановлено взаємозв'язок між обсягом фінансування і обсягом реалізованої інноваційної продукції, як показано на графіку, представленому на рис. 2.6.

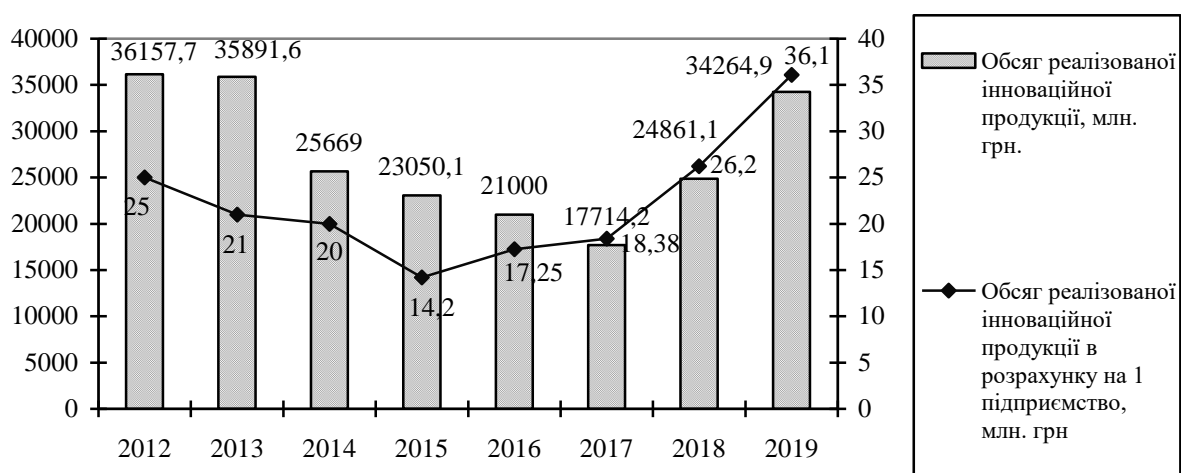

Рис. 2.6. Динаміка результативних показників інноваційної діяльності підприємств України за період 2012–2019 рр., млн. грн.

На початку 2 тисячних років для фінансування технологічної діяльності було створено Державну інноваційну фінансово-кредитну установу, яка є державною установою. Установа утворена з головним завданням, а саме це фінансування компаній, а також надання можливості отримати кошти іноземних інвесторів, для підвищення конкурентоспроможності національної економіки на світовій арені.

Фундаментальними змінами останніх часів можна вважати створення Українського фонду стартапів. Головне завдання яке перед собою ставе фонд – це підтримка українських стартапів для створення передових компаній, надаючи кошти на розвиток.

Згідно моніторингу реалізації Стратегії розвитку МСП України на 2017-2020 роки, який проводить OECD та EU4Business, у грудні 2019 р. було розпочато перший конкурс заявок. На початку 2018 р. Міністерство освіти та науки України і громадська організація «Платформа інноваційного партнерства» підписали меморандум про покращення та будівництво нової, покращеної мережі бізнес-інкубаторів, де вчені та студенти зможуть продавати свої технології в тісній співпраці з бізнесом, а не складати технології на полицю. Додатково, підписана передача досвіду для покращення нормативно-правової бази, яка на меті готує рішення до підвищення якості бізнес-освіти в університетах. (додаток 5).

Варто зауважити, що уряд активно підтримує об'єднання наукових спеціалістів та представників бізнесу, особливо МСП, тому було створено у 2018 році міжнародний форум «Ринок інновацій» де було презентовано роботу ЦТТ у ВНЗ України, результати

участі в Європейській інноваційно-науковій програмі «Єврика», продемонстровано результати переможців Всеукраїнського фестивалю інновацій.

Україна провела низку важливих заходів для покращення конкуренції та розвитку технологічності МСП через покращення організаційної структури компаній, розповсюдження знань та технологій, удосконалення інфраструктури, допомога МСП в участі різних європейських інноваційних програмах, таких як: «Горизонт 2020» та інших програмах. Для цього було проведено ряд інформаційних програм на тему: «Можливості участі МСП у Горизонт 2020. На кінець 2019 року стало відомо, що 227 українські компанії отримали грантів на суму 27 млн. євро. В партнерстві з EU4Business-FORBIZ, МРЕТС було реалізовано 7 заходів, метою яких було підвищення інформаційності МСП в Україні про перспективи участі в «Горизонт 2020». За проведеними дослідженням по даним від Укрстату, з'ясовано що з 2016-2018 рік , що відсоток інноваційних компаній МСП загалом по всіх секторах зростає, проте відсоток МСП, які впроваджують технологічні зміни залишається менше 1%. В стратегії розвитку було зазначено інший застарілий показник – витрати компаній на НДДКР, проте дані є неактуальними. У 2016 р. на сектор підприємств відносилось 36,9% від всієї кількості витрат НДДКР, що дорівнює 0,46% від ВВП. Відсоток загальних витрат на НДДКР відповідно до ВВП почала скорочуватись з 2013 року і дорівнює 0,7% від ВВП. Проте важливим моментом є неактуальність даних, тому ми беремо до уваги непрямі показники, які є більш актуальними. По-перше – це витрати промислових компаній на проведення інноваційного покращення, що в свою чергу має і витрати на НДДКР, проте вони не розподілені за розмірами компаній. Відповідно до стратегії загальні витрати на інновації теж входять до її цілей. Другим показником є загальні витрати всіх галузей на прикладні дослідження. Запропоновані Установою показники мають мету для покращення рівня конкуренції МСП через впровадження інноваційних технологій. Результатами ще одного процесу у цьому стратегічний напрямок – є підвищення якості інфраструктури та послуг для малих та середніх компаній, стратегія поширення екологічних інновацій, розповсюдження ПП будуть продемонстровані в КПЕ додаткових стратегічних напрямках, які тісно зв'язані з товарами доданої вартості, які прямують на експорт . В наш час є передчасно вводити

показник інноваційного розвитку МСП в регіонах, оскільки робота уряду концентрувалась для певних локальних секторів, територій.

Отже, у 2019 р. у порівнянні з 2012 р. загальний розмір фінансування інноваційної діяльності має зростання з 11480,6 млн. грн до 14220 млн. грн., але відсоток інвестицій в інноваційну діяльність у відношенні до ВВП з 0,8% зменшилась до 0,3%. Основне джерело фінансування інновацій у 2019 р., як і раніше, є власні кошти підприємств, які складають 87,7% від загального розміру фінансування інновації. Варто зазначити, що суттєве зросло фінансування з інших джерел з 2% до 8,1% та фінансування з державного бюджету з 0,4% до 3,9% і за державний кошт профінансовано 6 підприємств й загальний розмір фінансування склав 556,5 млн. грн. (3,9%). Необхідно зазначити, що фінансування інноваційної діяльності в Україні відбувається в складних умовах, пов'язаних як зі світовою фінансовою кризою, так і з певною низкою внутрішніх чинників, ускладнених військовими діями в країні, що зумовлюється недостатністю коштів на інноваційні проекти.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

3.1. Пропозиції щодо оптимізації механізму фінансового стимулювання інноваційного розвитку України

Інноваційний характер розвитку української економіки ще не утвердився, що ставить під сумнів домінування позитивних тенденцій. Проведений аналіз виявляє наявні труднощі, а часто і абсолютну неготовність підприємств до самостійної розробки серйозних інноваційних процесів на довгострокову перспективу. Видається, що комплекс факторів, так чи інакше впливають на формування інноваційної економіки, різноманітний. Основні причини, що перешкоджають інноваційному розвитку країни [28, с. 33]:

- недостатнє фінансування НДДКР;
- старіння основних фондів;
- низький внутрішній попит на інновації;
- недостатній масштаб українських наукомістких корпорацій, не здатний забезпечити міжнародну конкурентоспроможність;
- наявність феномену опору інноваціям;
- брак кваліфікованих кадрів у сфері інновацій.

Феномен опору інноваціям найбільш часто відбувається з наступних двох причин. По-перше, людині властивий страх перед усім новим. По-друге, з точки зору інвестора, який вкладає кошти в будь-яку технологію, поява нової, більш ефективної, часто побудованої на нових принципах технології створює загрозу існуючій. Тому інвестори намагаються на якийсь час її притримати, хоча б до тих пір, поки попередні вкладення не окупляться. Недолік кваліфікованих кадрів особливо гостро проявляється щодо експертів у сфері створення інноваційних систем. В Україні, з одного боку, відсутні апробовані моделі національної та регіональних інноваційних систем. З іншого боку, активно формуються фінансові інститути розвитку і банки проявляють інтерес до комерціалізації системних проектів. Але для них важливе бачення стратегії розвитку галузей промисловості, яке без участі держави навряд чи

можна сформулювати. Значних успіхів у розвитку інноваційних систем із залученням іноземних експертів поки не досягнуто.

Україна також усвідомлює важливість інновацій для вирішення першочергових соціально-економічних проблем у країні. Так, Міністерством освіти та науки України розроблено Стратегію інноваційного розвитку до 2030 року [34]. Після реалізації даної програми, прогнозується: зростання кількості фізичних осіб та компаній, які будуть займатись винайденням інноваційних продуктів, науковими розробками переважно в приватному секторі, а не державному; зростання підприємств, які будуть реалізовувати дані технологічні рішення; зростання прибутку від продажу та права на використання об'єктів інтелектуальної власності; зростання частки малих компаній, які займаються інноваціями. [46].

В період з 2013 – 2018 роки в Україні прийнято близько 40 стратегічних документів, рішень, які відносяться до поширення інновацій в різних галузях. В розробці знаходяться такі важливі галузеві документи, «Стратегія розвитку промислового комплексу України», Стратегія розвитку експорту продуктів АПК, харчової галузі, переробної металургійної промисловості України до 2026 року, Стратегія низько-вуглецевого розвитку до 2050 року. В даний час реалізована інноваційна політика держави не повною мірою відповідає розробленій стратегії, що пояснює ситуацію, що склалася в інноваційній сфері. Значиме зростання вітчизняної інноваційної активності промислових не було досягнуто ні активною боротьбою з корупцією, ні конкурентною політикою, ні зростанням державних інвестиційних вливань в цю сферу, ні митним регулюванням і адмініструванням в тому числі через слабку узгодженості дій держави і бізнесу в даній області.

Основними заходами для розвитку інноваційної економіки, що потребують особливої уваги, є підтримка стабільності макроекономічного розвитку, підвищення рівня соціальної захищеності, розвитку та вдосконалення соціальної інфраструктури. Все частіше способом поширення інновацій виступає інтеграція. Важливість і взаємозв'язок цих процесів підкреслюється багатьма вченими і політиками. Поєднання інтеграції та інновацій може стати для сучасних компаній не просто запорукою утримання поточних позицій, а й майбутнього процвітання.

Для того щоб забезпечити в Україні успішний розвиток інноваційного бізнесу, принципово важливим стає підвищення ефективності процесів стратегічного управління інноваційною діяльністю підприємств при тісній взаємодії бізнесу і держави в реалізації цих процесів. Очевидно, що якщо за розробку і реалізацію інноваційних стратегій на рівні підприємства несуть відповідальність компанії різних форм власності, то створення національної економіки, заснованої на знаннях, неможливо без політичної волі і державних інвестицій. Формування бази знань неминуче зачіпає сфери, в яких розпоряджається держава: освіта, захист інтелектуальної власності, політику в галузі інновацій та ін. Принципово важливим є і те, що держава використовує широкий спектр заходів стимулювання інноваційної активності. Велике значення мають інноваційні проекти, що реалізуються в області приватно-державного партнерства.

Одним із завдань реформування фінансових механізмів інноваційного підприємства є трансформація керування фінансово-господарською діяльністю завдяки аналізу його економічного стану, постановки стратегічних цілей, оцінки конкурентоспроможності майбутньої інноваційної продукції на міжнародних ринках, її комерціалізації. До числа основних, стратегічних завдань розвитку інноваційних підприємств в сучасних умовах можна віднести:

- оптимізація структури капіталу організації та забезпечення його фінансової стійкості в кризових ситуаціях;
- максимізація прибутку;
- забезпечення інвестиційної привабливості бізнесу;
- створення ефективного механізму управління підприємством з метою зниження фінансових ризиків при розробці та впровадженні інновації;
- досягнення прозорості фінансово-господарського стану організації для власників (учасників та засновників), інвесторів, кредиторів;
- використання підприємством різних ринкових механізмів у залученні фінансових коштів (особливо коштів приватних інвесторів).

Метою вдосконалення фінансового стимулювання держави в галузі інноваційної політики має стати: найбільш повна мобілізація фінансових ресурсів

економіки, розробка дієвих механізмів розвитку всіх секторів у довгостроковій перспективі, стимулювання діяльності підприємств із залучення інвестицій в основні фонди, необхідно створити інфраструктуру підтримки інноваційного ринку вітчизняної продукції, конкурентоспроможність на зарубіжних ринках вітчизняної продукції повинна заохочуватися державою у вигляді пом'якшення податкового навантаження на бізнес і зниженням податків на фінансові операції з цінними паперами.

Взаємопов'язана сукупність обраних державою фінансових методів і прийомів управління в галузі стратегічних, тактичних цілей і завдань повинні утворити ядро інноваційної політики української економіки. При формуванні фінансової політики держави за конкретним напрямом організації інновацій повинні здійснюватися вибір проектів за критеріями ефективності з декількох, альтернативних варіантів і прогнозом конкретних результатів їх діяльності. Фінансова політика побудови інноваційного ринку повинна визначатися комплексом різних завдань, фінансових механізмів та інструментів державного стимулювання, остаточне рішення щодо вибору значущих інноваційних проектів необхідно оцінювати незалежною компетентною організацією в галузі економіки, науки, інновацій та захисту прав власності. У галузевому розвитку підприємств необхідно оцінювати критерії ефективності інноваційних проектів компаній. Вони повинні бути оцінені з точки зору існуючих механізмів державного стимулювання виробництва та реалізації інноваційної продукції, оптимізації фінансової та податкової діяльності самого підприємства. На основі інтегрального критерію оцінки ринкової та ділової активності підприємств, повинні розробляти стратегію та інструменти активного виходу інновацій на внутрішні, регіональні та зарубіжні ринки, з метою підвищення конкурентоспроможності виробленої продукції та підвищення доданої вартості власного бізнесу. У роботі підприємств постійно повинен проводитися курс на застосування новітніх методів управління виробництвом і кадрами, а держава повинна стимулювати дані процеси.

Погоджуємося з Н.В. Осадчою, яка наголошує, що в Україні слід «створювати та здійснювати фінансування центрів Європейської мережі підтримки

підприємництва (ЄМП) з метою забезпечення інфраструктури підтримки бізнесу та інновацій, можливості надання сучасних брокерських послуг та послуг з трансферу технологій. Одним із перших етапів активізації інноваційної діяльності є створення зони вільної торгівлі промислового типу для переробної промисловості з закріпленою законодавчою нормою системою пільг. На другому етапі доцільно сформувавши план створення таких зон та надання пільг науко-індустріальним паркам, системам контролю за пільгами та відповідальності за порушення. Для формування інноваційної політики, яка б задовольняла сучасним викликам, необхідно використовувати схему регуляторного режиму інноваційної діяльності, який би включав цілі, суб'єкти, стимули та обмеження, алгоритми реалізації інноваційної діяльності, ресурси, стратегії» [26, с. 161].

Виходячи з проведеного аналізу досвіду функціонування ефективних інноваційних систем провідних країн, що зумовили світове технологічне лідерство, можна визначити важливі напрями оптимізації механізму фінансового стимулювання інноваційного розвитку України (рис. 3.1).

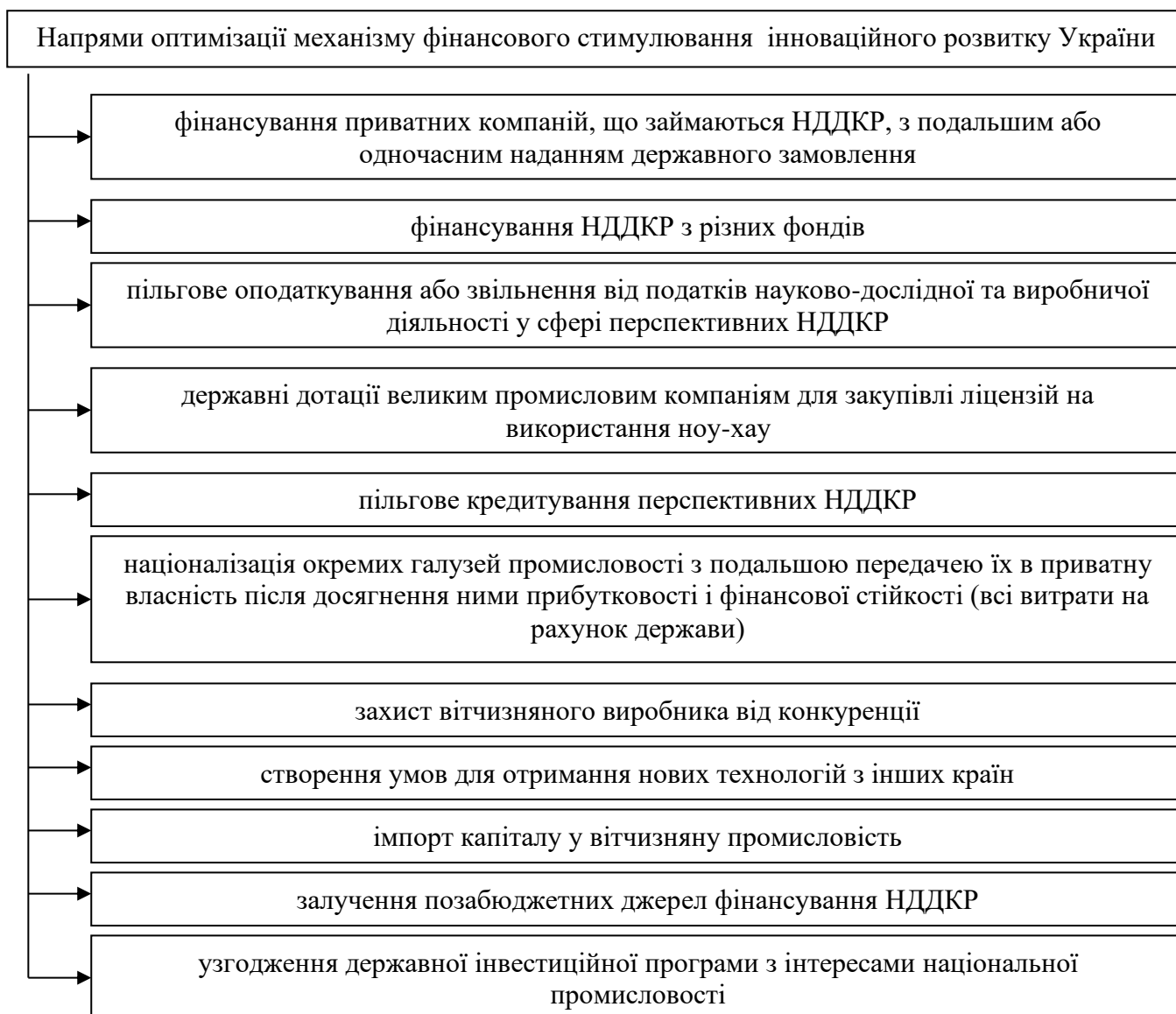

Рис. 3.1. Напрями оптимізації механізму фінансового стимулювання інноваційного розвитку України [26]

Отже, якісний перехід до повномасштабного інноваційного розвитку країни неможливий без серйозного втручання держави, так як інноваційну діяльність не можна вважати повністю підприємницькою. Стратегічне управління інноваційною діяльністю-серйозний і складний процес, який вимагає підвищеної уваги і високого рівня концентрації одночасно зі сторони приватного бізнесу так і з іншої сторони держави.

Використання світового досвіду можливе для стимулювання розвитку людського капіталу. У нашій країні можна ввести податкові пільги для підприємств, які наймають висококваліфікований персонал, який має наукові ступені. Також з

метою зменшення "витоку мізків" і стимулювання повернення вчених в Україну ввести додаткові пільги з податку на доходи і по внесках у позабюджетні фонди. У частині реформування кредитно-грошового регулювання можна говорити про розвиток і закріплення на постійній основі програми видачі державних гарантій за кредитами інноваційним підприємствам, і про розширення списку пільг та інструментів підтримки малого інноваційного підприємництва.

3.2. Прогнозування рівня фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні

Проведений аналіз п'яти міжнародних рейтингів, які показують ступень інноваційності економік окремих країн світу, свідчить, що за результатами інноваційної діяльності України за останні 2 роки має зниження по всім індексам. Серед причин цього варто виділити зменшення асигнувань на здійснення досліджень та розробок та безпосередньо на рівень освіти, який вплинув на погіршення розумового капіталу, що вплинуло на кількість та якість проведених досліджень. Загальний рівень щодо розвитку інноваційної інфраструктури є досить низьким, якщо порівнювати Україну з більш технологічними країнами світу. Негативними сторонами є судова та законодавча система, яка має слабких захист інтелектуальних прав, розвиток бізнес-інфраструктури, та частка населення, яка користується мережею Інтернет. Маючи вихідну інформацію про фінансування інноваційних витрат можна спрогнозувати обсяги фінансування інноваційних витрат (у 2012 р. – 11480,6 млн. грн., у 2019 р. – 14220,9 млн. грн.). Середній абсолютний приріст фінансування інноваційних витрат за 2011-2017 рр.:

$$\bar{A} = \frac{y_n - y_0}{n - 1} = \frac{14220,9 - 11480}{8 - 1} = 391,5$$

Отже, початковий рівень (у даному випадку 2012 р.) фінансування інноваційних витрат 11480,6 млн. грн., а наступний вирівнюваний рівень збільшуватиметься на 391,5 млн. грн. Тобто, у середньому кожного року фінансування інноваційних витрат буде збільшуватися на 391,5 млн. грн. й у 2020 р.

складуть 14612,4 млн. грн., у 2021 р. – 15003,9 млн. грн. Середньорічний коефіцієнт зростання (зменшення) фінансування інноваційних витрат за 2012-2019 рр. в Україні обчислюємо за формулою середньої геометричної:

$$K^{\overline{n-1}} \sqrt[n]{\frac{y_n}{y_0}} = \sqrt[7]{\frac{14220,9}{11480,6}} = 1,03$$

Отже, показники фінансування інноваційних витрат щороку збільшуватимуться в 1,03 рази.

Проведемо прогнозування фінансування інноваційних витрат за поліноміальною моделлю (рис. 3.2).

Лінії трендів: загальний обсяг фінансування інноваційних витрат та власні кошти підприємств мають тенденцію до зменшення.

Лінії трендів: кошти державного бюджету, кошти іноземних інвесторів, кошти інших джерел мають тенденцію до зростання.

Рівняння лінії тренду "загального обсягу фінансування інноваційних витрат" має наступний вигляд:

$$y = -509,45x^2 + 4727,3x + 4111,3; R^2 = 0,2076.$$

Тобто, кожного року значення загального обсягу фінансування інноваційних витрат буде зменшуватись на 509,45 млн. грн., але коефіцієнт детермінації дорівнює 0,2076, а це показує на невелику ступінь достовірності.

Рівняння лінії тренду фінансування інноваційних витрат за рахунок власних коштів підприємств має вид:

$$y = -646,38x^2 + 5856,2x + 916,7; R^2 = 0,2746.$$

Тобто, кожного року значення обсягу фінансування інноваційних витрат за рахунок власних коштів підприємств буде зменшуватись на 646,38 млн. грн., але коефіцієнт детермінації дорівнює 0,2746, а це показує на невелику ступінь недостовірності.

Лінії трендів "кошти державного бюджету", "кошти іноземних інвесторів", "кошти інших джерел мають тенденцію до зростання".

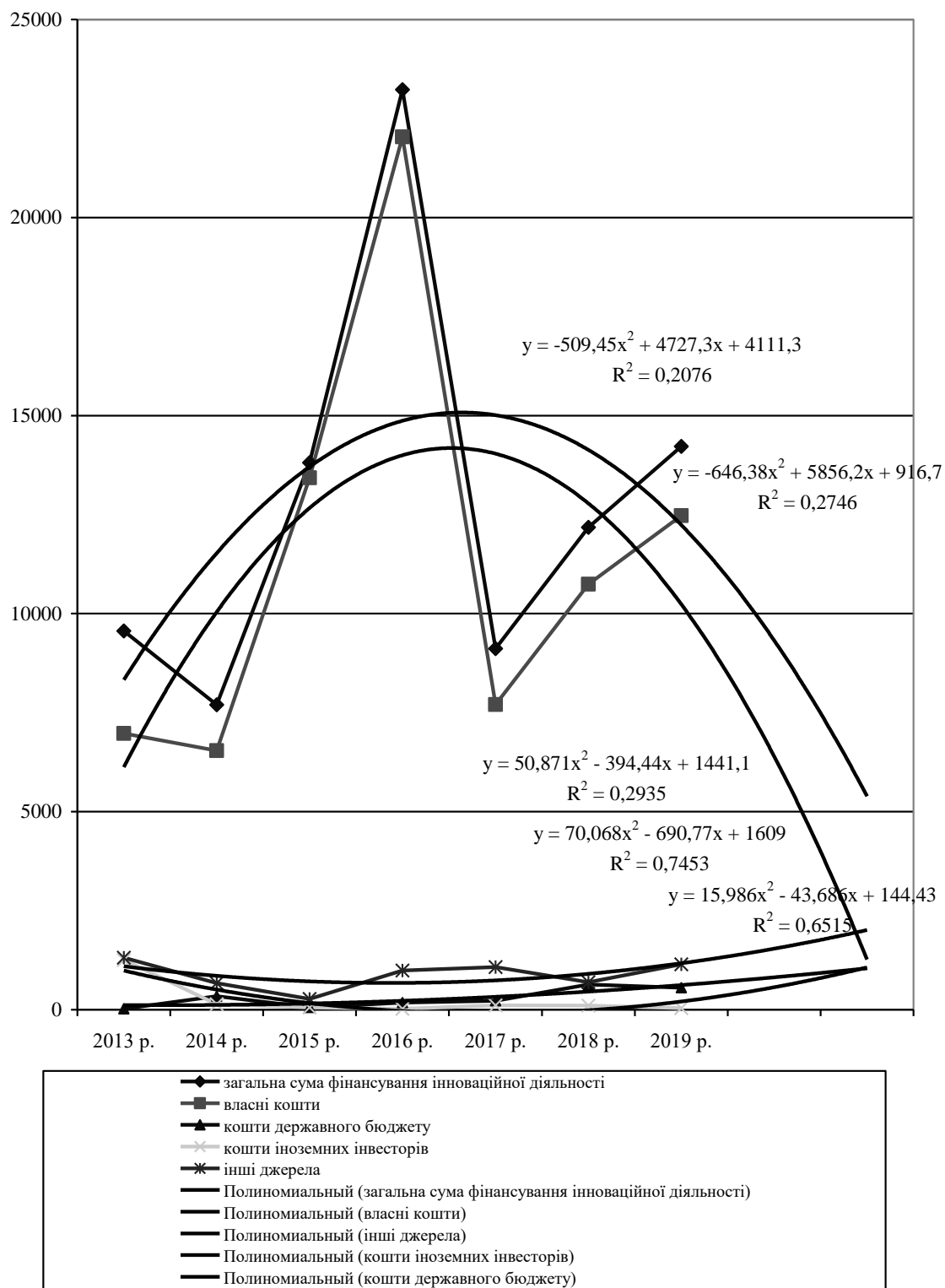

Рис. 3.2. Прогнозні значення витрат на загальний обсяг фінансування інноваційних витрат та фінансування інновацій за рахунок різних джерел у 2020-2021 рр.

Рівняння лінії тренду "кошти державного бюджету" має наступний вид:

$$y = 15,986x^2 - 43,686x + 144,43; R^2 = 0,6515.$$

Тобто, кожного року значення обсягу фінансування інноваційних витрат за рахунок державного бюджету буде збільшуватись на 15,986 млн. грн., коефіцієнт детермінації дорівнює 0,6515, а це показує на велику ступінь достовірності.

Рівняння лінії тренду фінансування інноваційних витрат за рахунок іноземних інвесторів має вид:

$$y = 70,068x - 690,77x + 1609; R^2 = 0,7453$$

Тобто, кожного року значення обсягу фінансування інноваційних витрат за рахунок іноземних інвесторів буде збільшуватись на 70,068 млн. грн., коефіцієнт детермінації дорівнює 0,7453, а це показує на велику ступінь достовірності.

Рівняння лінії тренду фінансування інноваційних витрат за рахунок інших джерел має вид:

$$y = 50,871x - 394,44x + 1441,1; R^2 = 0,2935$$

Тобто, кожного року значення обсягу фінансування інноваційних витрат за рахунок іноземних інвесторів буде збільшуватись на 50,871 млн. грн., коефіцієнт детермінації дорівнює 0,2935, а це показує на невелику ступінь достовірності.

Отже, втручання держави є важливим рушієм для інноваційного розвитку країни. Державні органи повинні не тільки стимулювати і спрощувати ці процеси, не створюючи додаткових бар'єрів, а й бути їх повноправним учасником поряд з бізнесом, чітко виконуючи свої функції і активно мотивуючи і підтримуючи інноваційну ініціативу промислових підприємств і підприємців-новаторів. У свою чергу саме бізнес, будучи основним учасником процесу стратегічного управління інноваціями, здатний забезпечити досягнення поставлених цілей інноваційного розвитку економіки при тісній взаємодії з державою.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження особливостей фінансового стимулювання інноваційного розвитку України можна зробити висновки.

Інноваційний розвиток можна описати як процес структурного вдосконалення національної економіки переважно за рахунок впровадження нових знань для зростання обсягів суспільного виробництва, зміцнення конкурентоспроможності, покращення якості суспільного продукту, прискорення соціального прогресу в суспільстві. Існує три можливих категорії, як можна запустити інноваційну діяльність в Україні з використанням інноваційного процесу. Перше, інноваційний процес – це проведення наукової, дослідницької, інноваційної діяльності. Друге, певні часові етапи, від появи ідеї на горизонті до її тестової розробки та реалізації. Третє, інноваційний процес включає в себе вливання великої кількості коштів, тому він є частиною інвестування та поширення нового типу інноваційного продукту або послуги.

Фінансове стимулювання інноваційного розвитку – це сукупність факторів за допомогою яких впливають на економічні інтереси інноваційних підприємств. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності компаній - це суміш різних економічних стосунків, які з'являються у учасників, які є представниками інноваційної діяльності для залучення та якісного використання грошових коштів для отримання високого економічного ефекту. Управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності підприємства – це сукупність завдань, принципів, функцій і методів управління, що впливають на реалізацію механізму фінансового забезпечення інноваційної діяльності з метою розробки й упровадження інновацій. Державне стимулювання інновацій здійснюється за допомогою підтримки проектів та інфраструктури: прямого фінансування у вигляді субсидій, грантів, внесків до статутного капіталу, різних видів фінансування та кредитування спільно з приватним бізнесом та ін.; непрямого стимулювання завдяки наданню податкових, страхових, митних пільг, поруки за кредитами, різним адміністративним спрощенням.

В українському податковому законодавстві встановлені різноманітні пільги, спрямовані на стимулювання досліджень та інвестицій. Аналіз податкового законодавства зарубіжних країн дозволяє зробити висновок про використання різноманітних інструментів податкового стимулювання інновацій, включаючи

застосування знижених ставок, введення податкових канікул, встановлення спеціальних податкових режимів, надання податкового кредиту. Другий інструмент не пов'язаний безпосередньо зі стимулюванням інноваційної діяльності, відноситься до податкового кредиту тільки на омонімічній основі, представляючи собою один з методів уникнення подвійного оподаткування, і називається іноземним податковим кредитом. Третій інструмент називають податковим зарплатним дослідницьким кредитом, а механізм його застосування передбачає стимулювання дослідницької діяльності в приватному бізнесі через зменшення витрат підприємця на зарплату співробітників шляхом часткового вирахування з суми податку на прибуток, а також за допомогою зниження персонального прибуткового і соціального податків з доходів науковців.

На жаль, в Україні державні програми з розвитку наукомістких галузей працюють неефективно. У більшості випадків інноватори найближчим часом можуть розраховувати тільки на свої сили і інвесторів. Однак надалі без державної підтримки просто не обійтись. Для того, щоб перейти від сировинної економіки до інноваційної, Україні необхідно активно розвивати і модернізувати наукомісткі галузі, де ще є можливості наздогнати розвинені індустріальні країни. При грамотно розробленій стратегії і при наявності достатніх інвестицій Україна ще може зробити такі галузі, як авіабудування, космічна будова, атомна енергетика, фармацевтика, конкурентоспроможними на світовому рівні. Перший крок до досягнення даної мети має зробити держава: оптимізувати податкову базу для наукомістких підприємств, виділяти державні субсидії на розробку нових продуктів і технологій, створювати необхідні умови для здійснення інноваційної діяльності (сучасні лабораторії, наукогради, технопарки). Держава повинна активно допомагати і сприяти приватному сектору в розробці нових продуктів і технологій. При правильній державній політиці наша країна зможе зайняти гідне місце серед провідних світових держав і бути інноваційно розвинутою, конкурентоспроможною країною.

У 2019 р. у порівнянні з 2012 р. загальний розмір фінансування інноваційної діяльності має зростання з 11480,6 млн. грн до 14220,9 млн. грн., хоча частка фінансування інноваційної діяльності у співвідношенні до ВВП з 0,8% зменшилась до

0,3%. Основне джерело фінансування інновацій у 2019 р., як і раніше, є власні кошти підприємств, які складають 87,7% від загального розміру фінансування інновації.

Проведено прогнозування загального обсягу фінансування інноваційних витрат та фінансування інновацій за рахунок різних джерел. Використовуючи аналітичне вирівнювання рядів динаміки по середньому абсолютному приросту, середньому коефіцієнту зростання і способів найменших квадратів, який показав, що у середньому кожного року фінансування інноваційних витрат буде збільшуватися на 391,5 млн. грн. й у 2020 р. складуть 14612,4 млн. грн., у 2021 р. – 15003,9 млн. грн. Проведений аналіз прогнозування фінансування інноваційних витрат за поліноміальною моделлю, показав, що лінії трендів кошти державного бюджету, кошти іноземних інвесторів, кошти інших джерел мають також тенденцію до зростання.

Отже за проведеною роботою, визначено та запропоновано конкретні інструменти змін для фінансового стимулювання інновацій:

- Покращення співпраці приватного сектору та держави, через створення науково-дослідницьких компаній, венчурних фондів, які будуть гарантуватись державою як в Південній Кореї;
- Виявлення найбільш перспективних галузей економіки з точки зору часу, для створення інновацій та розвиток конкурентоспроможності;
- Покращити інфраструктуру для роботи бізнесу і науковців, одні створюють інші комерціалізують;
- Стимулювання до інвестицій в основні засоби та створення продуктів з доданою вартістю, разом з цим це дасть ефект для інших суміжних галузей;
- Зниження податків для компаній;
- Покращення законодавчої бази до рівнів США та Європейських країн з точки зору інтелектуальної власності;

Ці кроки можна вважати важливими факторами зростання економіки, внаслідок чого ми отримуємо підвищення продуктивності праці та ефективності виробництва в цілому. Внаслідок цього необхідно виявити і задіяти можливості активізації інноваційної діяльності в процесі формування та реалізації ефективної інноваційної

політики, посилення стимулювання інноваційної активності з урахуванням сучасних особливостей розвитку української економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрусак Н. О. Інноваційно-інвестиційні інструменти стимулювання економічного розвитку регіонів. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія : Економічні науки.* 2019. №1. С. 4-10
2. Артамонова Г. В. Технологічне лідерство у світі: досвід Китаю та Японії. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2019. № 3. С. 24-32.
3. Бойко О. М. Технологічні парки як механізм стимулювання інноваційної діяльності реального сектору економіки держави. *Економіка і управління.* 2016. № 3. С. 38-45.
4. Вакім В. Е. Стимулювання інноваційної діяльності: порівняльно-правовий аспект. *Економічна теорія та право.* 2017. № 2. С. 134-145.
5. Василюк Ю. В. Фінансові інструменти стимулювання інноваційної діяльності малого та середнього бізнесу в Україні. *Ефективна економіка.* 2016. № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_12_46
6. Водолазська О. А. Організаційно-економічні інструменти стимулювання інноваційного розвитку підприємств. *Причорноморські економічні студії.* 2019. №46(1). С. 77-82.
7. Волошенко В. В. Світовий досвід використання науки та інновацій у стимулюванні сучасного соціально-економічного розвитку. *Економічний вісник Національного гірничого університету.* 2018. № 1. С. 24-36.
8. Гайда І. О. Загальні принципи та методи стимулювання державної інноваційної політики Японії. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки.* 2015. № 2. С. 69-76.
9. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: Навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Суми: ВТД "Університетська книга"; Київ. : Видавничий дім "Княгиня Ольга", 2005. 324 с.
10. Ільїна К. О. Формування системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку у відкритій економіці України : автореф. дис. .канд. екон. наук : 08.0.08; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2011. 20 с.
11. Казюхин А.С. Развитие национальной инновационной системы Китая в XXI веке. *Экономика и управление: проблемы, решения.* 2014. № 8. С. 142-147.

12. Карпенко О. О. Аспекти активізації інноваційної діяльності підприємств в Україні. *Водний транспорт*. 2013. №3. С. 125-131.
13. Кириченко Н. В. Визначення стримуючих факторів та шляхів стимулювання впровадження інновацій агроформуваннями. *Таврійський науковий вісник. Серія : Економіка*. 2020. №1. С. 117-123.
14. Кириченко Н. В. Міжнародний досвід державного стимулювання впровадження інновацій підприємствами аграрного сектору та можливості його використання в Україні. *Таврійський науковий вісник. Серія : Економіка*. 2020. №2. С. 118-124.
15. Кокурин Д.И. Инновационная деятельность. Москва. : Экзамен, 2012. 576 с.
16. Конституція України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
17. Кузовнікова П. Стратегічне управління інноваційною діяльністю. Щорічна міжнародна Internet-конференції студентів та молодих вчених "Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність". URL: <http://hpi.kh.ua/>
18. Курочкин А.В. Макрорегиональные траектории инновационного развития: североамериканская и североевропейская модели. *Вопросы инновационной экономики*. 2019. Том 9. № 4. С. 1227-1238.
19. Кусакова Ю. О. Механізми стимулювання інноваційної діяльності на рівні регіону. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2018. №17. С. 276-285.
20. Кушилин В.И. Государственное управление научно-инновационным развитием: новое в мировой практике. Москва. : Проспект, 2018. 250 с.
21. Лапко О. Інноваційна діяльність у системі державного регулювання. Київ. : ІЕП НАНУ, 2013. 254 с.
22. Мазур Ю. О. Аналіз державних інструментів стимулювання інноваційних технологій в умовах глобальної цифровізації. *Економіка промисловості*. 2020. № 4. С. 91-117.

23. Медынский В.Г. Инновационный менеджмент: учебник по специальности "Менеджмент организации". Москва. : ИНФРА-М, 2013. С. 46.
24. Морозова С. А. Досвід Європейського Союзу щодо стимулювання інноваційної діяльності. *Економіка і регіон*. 2017. № 5. С. 54-58.
25. Орлова-Курилова О. В. Інноваційна інфраструктура як фундаментальний фактор розвитку інноваційної діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2018. №31. С. 49-53.
26. Осадча Н. В. Шляхи активізації інноваційної діяльності в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2015. № 3 (41). С. 161-172.
27. Осідач О. Б. Еволюційність управління інноваційною діяльністю засіб збереження цілісності національної економіки в кризових умовах. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. №23.10. С. 250-257.
28. Пендзин О. О. Пріоритети і принципи інноваційної політики держави. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 11. С. 33-42.
29. Печерська Т.П. Інноваційний розвиток передумова конкурентоспроможності підприємств України. *Механізм регулювання економіки: міжн. наук. журнал. Суми: Сумський державний університет*. 2007. № 4. С. 257-260.
30. Пилипенко О. В. Державне управління інноваційною діяльністю в Україні: проблеми та перспективи. *Економіка України*. 2016. № 9. С. 31-43.
31. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
32. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України від 26.11.2015 року № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2016, № 3, ст. 25
33. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2012. № 19-20. Ст. 166.
34. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-p#Text>
35. Проект Закона Украины "О поддержке и развитии инновационной деятельности". URL: <http://ndipzir.org.ua/archives/4015>

- 36.Пронкин С. Государственное управление зарубежных стран. Москва. : Аспект-Пресс, 2013. 416 с.
- 37.Прудка О. В. Китайський досвід державного стимулювання інноваційної діяльності. *Наука, технології, інновації*. 2017. № 4. С. 35-45.
- 38.Резнікова Н. В. Інституційні важелі міжнародної конкурентоспроможності національної інноваційної системи: проблема вибору інструментів стимулювання інноваційних підприємств. *Ефективна економіка*. 2018. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2018_11_15
- 39.Розвиток та стимулювання інноваційної діяльності (економіка, право, міжнародний досвід): монографія / за наук. ред. О.Б. Бутнік-Сіверського. Київ. : НДІ ІВ НАПрНУ, 2014. 364 с.
- 40.Саліхова О. Б. Інституційні та фінансові механізми стимулювання технологічних інновацій у промисловості: досвід Франції, уроки для України. *Економіка промисловості*. 2020. № 2. С. 5-26.
- 41.Самойлікова А. В. Аналіз податкового стимулювання як складової фінансової політики забезпечення інноваційного розвитку. *Науковий вісник Полісся*. 2020. № 1.– С. 85-91.
- 42.Слатвінська М. О. Стимулювання інноваційної діяльності як мейнстрім розвитку економіки. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2017. №27. С. 321-328.
- 43.Стан та законодавче забезпечення розвитку науки та науково-технічної сфери держави: матер. Парлам. Слухань у Верховній Раді України 2 липня 2014 р. / ВРУ; упорядники М.М. Шевченко, В.С. Семенюк, Г.О. Андрощук. Київ. : Парлам.вид-во, 2015. 744 с.
- 44.Степанова Т.Н. Опыт построения экономических отношений в научно-технической среде за рубежом. Москва, 2019. 48 с.
- 45.Табачок Ю. С. Аналіз напрямів використання фінансових ресурсів, спрямованих на стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 2. С. 64-68.

46. Уряд схвалив Стратегію інноваційного розвитку України на період до 2030 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-sferi-innovacijnoyi-diyalnosti-na-period-do-2030-roku>
47. Усаченко О. О. Державні методи стимулювання інноваційних процесів розвитку оборонної промисловості. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 1. С. 126-129.
48. Федорович В.А., Патрон А.П., Заварухин В.П. США: Федеральная контрактная система и экономика: механизм регулирования. Москва. : Наука, 2017. 210 с.
49. Ценклер Н. І. Податкове стимулювання інноваційної діяльності: обліковий вимір. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2019. №3. С. 70-74.
50. Черевань І. В. Дослідження методичного забезпечення матеріального стимулювання діяльності з інноваційно-технологічного розвитку. *ScienceRise*. 2017. № 3. С. 32-37.
51. Шкода М. С. Особливості державного стимулювання інноваційних процесів в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 7. С. 52-55.
52. Шрамко О. О. Венчурне інвестування як засіб стимулювання впровадження інновацій на підприємствах. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2020. Т. 19, №2. С. 354-364.
53. Шумпетер Й. Теория экономического развития. / Пер. с нем. В.С. Автономова, М.С. Любского, А.Ю. Чепуренко. Москва. : Прогресс, 2016. 455 с.
54. Atkinson R. D., Ezell S. J. Innovation Economics. The Race for Global Advantage. Yale University Press; 2012. 440 p.
55. Global Innovation Policy Center (GIPC), Inspiring Tomorrow: U.S. International IP Index, 7th Edition. [Disser.spbu.ru](https://disser.spbu.ru). URL: <https://disser.spbu.ru/disser2/82/disser/KurochkinDissertacija.pdf>
56. Ito Asei. Accelerating Pace of Innovation in China and Japan's Emerging Response. Apr 30, 2018. URL: <https://www.nippon.com/en/currents/d00403>
57. Main Science and Technology Indicators. URL: <https://stats.oecd.org/#>
58. The new High-Tech Strategy. Bmbf.de. URL: <https://www.bmbf.de/en/the-new-high-tech-strategy-2322.html>

ДОДАТКИ

Додаток 1

Інструменти державного стимулювання інноваційної діяльності в галузі розробки
законодавчої бази та державних програм

Інструменти державного стимулювання інноваційної діяльності	Країна
Розробка програм та законів про сприяння у створенні та розвитку технологічних парків, промислових та інноваційних кластерів, сприяння у розвитку інноваційних стратегій, включаючи підтримку інноваційних кластерів, наукових та дослідницьких парків	США, Австрія, Болгарія, Великобританія, Угорщина, Федеративна Республіка Німеччина, Данія, Іспанія, Литовська Республіка, Нідерланди, Норвегія, Польща, Республіка Сербія, Словацька Республіка, Фінляндія, Франція, Чеська Республіка, Швейцарія, Швеція
Розробка програм з підтримки розвитку наукових досліджень та їх комерціалізації за допомогою створення і часткового фінансування ряду інноваційних центрів	
Організація єдиної системи управління, що дозволяє створювати інституційні структури кластера, що об'єднують проекти з різних галузей	
Вироблення єдиного антимонопольного законодавства	
Удосконалення інноваційної системи та нормативно-правової бази, стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва	

Розробка програм і законів щодо сприяння створення бізнес-інкубаторів, підприємницьких зон, університетських містечок, технополісів, агрополісів, міжнародних кластерів	США, Австрія, Болгарія, Великобританія, Угорщина, Федеративна Республіка Німеччина, Данія, Іспанія, Нідерланди, Норвегія, Фінляндія, Франція, Швейцарія, Швеція
Формування державної управлінської структури в галузі інновацій, що включає фінансові інститути, академічні та приватні наукові установи, великі транснаціональні корпорації, промислові парки, підприємницькі зони і кластери, які керуються у своїй діяльності вимогами законодавчої бази, спрямованої на заохочення і розвиток інновацій	
Створення мережі центрів поширення нововведень та консультаційних центрів, що надають ділові послуги інноваторам	
Здійснення державними органами моніторингу та прогнозування інноваційних процесів в країні і за кордоном, пошук найбільш ефективних передових технологій для широкого впровадження, експертиза інноваційних проектів	

Додаток 2

Інструменти державного стимулювання інноваційної діяльності в галузі фінансової

підтримки інноваційних організацій

Інструменти державного стимулювання інноваційної діяльності	Країна
Виділення з державного бюджету коштів на створення сучасних індустріальних зон, влаштування та розширення технологічних індустріальних парків	США, Австрія, Болгарія, Великобританія, Угорщина, Федеративна Республіка
Фінансова підтримка створення в рамках кластерів науково-дослідних підрозділів	Німеччина, Данія, Іспанія, Литовська Республіка,
Державна фінансова підтримка центрів, призначених для комерціалізації окремих проектів і розробок, що мають важливе економічне значення	Нідерланди, Норвегія, Польща, Республіка Сербія, Словацька Республіка, Фінляндія, Франція, Чеська Республіка, Швейцарія, Швеція
Створення умов для утворення груп незалежних і приватних організацій, фондів, які беруть безпосередню участь у фінансуванні науково-дослідної діяльності	США, Австрія, Болгарія, Великобританія, Угорщина, Федеративна Республіка
Створення ефективної системи розподілу фінансування досліджень	Німеччина, Данія, Нідерланди, Норвегія, Республіка Сербія, Фінляндія, Франція, Чеська Республіка, Швейцарія, Швеція
Державне фінансування інновацій не тільки в галузі техніки і технологій, а й у сфері послуг і комерційної діяльності компаній	США, Австрія, Великобританія, Угорщина, Федеративна Республіка
Ефективне використання бюджетних коштів при здійсненні досліджень у галузі високих технологій та розширення інноваційної діяльності	Німеччина, Данія, Нідерланди, Норвегія, Польща, Фінляндія, Чеська Республіка, Швейцарія, Швеція
Підтримка на початковому етапі бізнес-інкубаторів, технопарків, нових фірм, засновниками яких виступають підприємства, дослідницькі інститути або університети, які створюються з фінансовою участю місцевої влади	Швейцарія, Швеція
Надання грантів на конкурсній основі, фінансування за якими спрямоване на поліпшення інноваційної інфраструктури регіонів, включаючи механізми доведення	США, Федеративна Республіка Німеччина, Нідерланди, Норвегія, Фінляндія, Чеська

інформації про суть розробок до відома потенційних споживачів інновацій	Республіка, Швейцарія, Швеція
Створення системи венчурного фінансування НДДКР і дослідницьких центрів дрібних і середніх інноваційних підприємств	США, Федеративна Республіка Німеччина, Нідерланди, Норвегія, Фінляндія, Швейцарія, Швеція
Передача значної частини державного фінансування в розпорядження технопарків у вигляді позик і акціонерного капіталу для подальшого інвестування в інноваційні компанії	
Створення системи пільгового кредитування дрібних фірм	

Додаток 3

Інструменти державного стимулювання інноваційної діяльності в галузі надання пільгових умов інноваційним організаціям

Інструменти державного стимулювання інноваційної діяльності	Країна
Створення системи пільгового оподаткування НДДКР	США, Австрія, Болгарія, Великобританія, Угорщина, Федеративна Республіка Німеччина, Данія, Іспанія, Литовська Республіка, Нідерланди, Норвегія, Польща, Республіка Сербія, Словацька Республіка, Фінляндія, Франція, Чеська Республіка, Швейцарія, Швеція
Надання інвесторам податкових пільг у вигляді знижених податкових ставок, звільнення від податків на певний період або повне звільнення від деяких видів податків	
Використання системи прискореної амортизації обладнання	
Надання пакету пільгових послуг новостворюваним інноваційним компаніям	
Надання інвестиційних та регіональних податкових пільг від органів місцевого самоврядування, звільнення від місцевих податків на визначені терміни	
Надання суб'єктам інноваційної діяльності пільг з оплати державних послуг (зв'язку, тепла, електроенергії) у вигляді скорочення плати за комунальні послуги або надання за ними розстрочки	
Надання податкових пільг для малого, середнього та великого бізнесу шляхом пред'явлення до відрахування для цілей податку на доходи корпорацій до 50 % витрат на дослідження і розробки, а також	

можливість при отриманні організацією збитків пред'явити відповідні суми до відшкодування з бюджету на розрахунковий рахунок
Створення в особливих економічних зонах таких особливостей: відсутність імпортних і експортних мит, Низька ставка податку на прибуток від експортних операцій, відсутність податку з продажів, відсутність податків на нерухомість і власність, спрощення адміністративних процедур
Надання системи пільг щодо заробітної плати працівників, зайнятих НДДКР, застосування якої зменшує розмір не традиційного податку на прибуток підприємств, а розмір податків на фонд оплати праці та національних страхових внесків
Надання пільг інвесторам, науково-дослідним і дослідно-конструкторським організаціям, інноваційним підприємствам у формі значно менших, порівняно з ринковими, ставок оренди офісних і виробничих приміщень, а також у формі надання бізнес-послуг за відносно низькою ціною

Додаток 4

Інструменти державного стимулювання інноваційної діяльності в області іншої підтримки інноваційних організацій

Інструменти державного стимулювання інноваційної діяльності	Країни
---	--------

Здійснення морального заохочення видатних вчених та інноваторів (вручення державних нагород, присвоєння почесних звань)	США, Австрія, Болгарія, Великобританія, Угорщина, Федеративна Республіка
Створення ефективної системи захисту прав на інтелектуальну власність, заснованої на дієвих у законодавстві, судовій системі та наглядових механізмах, що забезпечують захист прав володарів інтелектуальної власності	Німеччина, Данія, Іспанія, Литовська Республіка, Нідерланди, Норвегія, Польща, Республіка Сербія, Словацька Республіка, Фінляндія, Франція, Чеська Республіка, Швейцарія, Швеція
Створення умов для подолання інформаційних бар'єрів між окремими інноваційними кластерами на регіональному та федеральному рівні, маркетинг інновацій	
Створення необхідних умов для координації діяльності вчених і науковців, здійснюваної в рамках наукових товариств	
Створення умов для формування кластерів в сегментах промисловості, заснованих на впроваджених наукових досягненнях і мають високий потенціал зростання	
Сприяння у наданні послуг, пов'язаних з ліцензуванням та обміном патентною інформацією	
Об'єднання компаній у великі галузеві спілки-асоціації, що представляють в країні інтереси своїх членських компаній і здійснюють діяльність зі створення для них комфортного бізнес-середовища	
Відведення істотної ролі в розвитку інноваційних технологій з виробництва високотехнологічних продуктів академічним університетам	США, Австрія, Болгарія, Великобританія, Угорщина, Федеративна Республіка
Створення центрів, що здійснюють підтримку при початковому розвитку бізнесу, включаючи консультації з досвідченими бізнесменами, участь у семінарах, надаючи можливість використання інформаційних мереж і можливість поділитися досвідом з іншими невеликими компаніями, що займаються технологічними розробками	Німеччина, Данія, Іспанія, Нідерланди, Норвегія, Фінляндія, Франція, Швейцарія, Швеція
Створення інфраструктури промислових парків, що забезпечують необхідні послуги керівництву фірм, що знаходяться на їх території: інформаційно-консультаційні, юридичні, фінансові, а також податкове, транспортне та Митне обслуговування, дотаційне консультування, практичне застосування нанотехнологій у різних сферах діяльності	

Продовження таблиці

Інструменти державного стимулювання інноваційної діяльності	Країни
Створення інститутів, що стимулюють, розробляють і підтримують всі аспекти науки, що займаються нанотехнологіями, які мають потенціал у наданні користі суспільству, організують міжнародні наукові конференції та освітні курси, які вивчають внесок нанотехнологій у промисловість, суспільство, охорону здоров'я, енергетику та навколишнє середовище	США, Австрія, Болгарія,
Створення умов для тісної співпраці інститутів нанотехнологій і технологічних підприємств з урядами, університетами, дослідниками, громадськістю, приватними особами, малими середніми підприємствами, регіональними агентствами розвитку, місцевою адміністрацією, дослідницькими інститутами, постачальниками технологій та інновацій	Великобританія, Угорщина, Федеративна Республіка Німеччина, Данія, Іспанія, Нідерланди,
Створення технологічних підприємств, що надають допомогу приватним підприємцям і компаніям консультаціями і підтримкою з широкого спектру проблем, починаючи від початкового етапу організації бізнесу, до передачі технології і процесу експлуатації	Норвегія, Фінляндія, Франція, Швейцарія, Швеція
Залучення в економіку країни великих іноземних інвесторів, що забезпечують трансфер передових технологій та інновацій, а також створення нових ефективних робочих місць	

Сприяння в освіті більшої частини технопарків на базі існуючих інститутів, університетів і бізнес-шкіл, які живлять їх інноваційними ідеями	
Сприяння в утворенні приватних фінансових інститутів, що здійснюють інвестиції в нові дослідження, розробки та впровадження нових проектів, що працюють на комерційній основі	
Створення системи технологічних сервісних інститутів, що займаються консультаційною та дослідницько-впроваджувальною діяльністю, в тому числі і на міжнародному рівні	
Створення державних організацій, безпосередньо зайнятих в області інновацій	
Організація тісної взаємодії між національними та міжнародними інвестиційними компаніями, приватними фірмами та громадсько-державними організаціями	
Проведення заходів з підвищення престижу науки і освіти, створення сучасної дослідницької бази в університетах і забезпечення високого рівня оплати праці наукових співробітників, що дозволяють державі розвивати ринок висококваліфікованої робочої сили і підвищувати комерційну спрямованість досліджень в університетах	
Покрокова підтримка фірм на всіх етапах розвитку їх інноваційного бізнесу: розробка технологічних стратегій і програм, залучення експертів, навчання фахівців, інформаційна та правова допомога в області патентування за міжнародними нормами і стандартами, пошук бізнес-партнерів, підтримка і широкий спектр послуг компаніям, що виходять з інновацією на зовнішній ринок	
Безкоштовна видача ліцензій на комерційне використання винаходів, запатентованих в ході бюджетних досліджень і є власністю федерального уряду	США

Огляд результатів оцінки: СН 6. Підвищення рівня конкурентоспроможності та інноваційної діяльності МСП

Заходи	Стан	Процес реалізації
Зміцнення організаційних можливостей бізнесових організацій	Проведено початкове дослідження ОПБ для оцінки готовності до участі в діалозі між державним та приватним секторами та захисту інтересів МСП. Рекомендації та проект програми зі зміцнення організаційних можливостей ОПБ.	
Забезпечення врахування регіональних особливостей МСП	Методологія довгострокового планування розвитку МСП на рівні областей, міст та об'єднаних територіальних громад розроблена та затверджена МРЕТС; готова до запровадження на регіональному та локальному рівнях. Міністерство фінансів повинне підготувати законопроект «Про обов'язкове асигнування захищеної частки бюджету регіонального розвитку для фінансування фінансових та кредитних програм МСП».	
Модернізація існуючої інфраструктури підтримки МСП	У 3 обраних областях реалізується пілотний проект в інформаційних пунктах для МСП. Підтримка забезпечується ЦПБ, створених у межах проекту ЄБРР у 15 областях. Проведено заходи з розвитку організаційних можливостей у галузі сільськогосподарської кооперації та впроваджено механізм співфінансування консультаційних послуг для сільськогосподарських МСП.	
Активізація трансферу знань	У 25 закладах на всій території України створено клуби підприємництва.	
Активізація трансферу технологій	У 2015 – 2018 рр. серед вищих навчальних закладів та науково-дослідних інститутів в Україні проведене дослідження трансферу технологій та наукового підприємництва. Проведено інформаційно-роз'яснювальну роботу, спрямовану на стимулювання співпраці між науковими колами та МСП.	
Екологізація МСП	Обговорено 4 законопроекти, підготовлені до прийняття парламентом. Підготовлено проект «Концепції реалізації державної політики у сфері промислового забруднення до 2028 року» та графічний інструмент для її реалізації. Проведено форум інновацій «Ринок інновацій» та міжнародний форум з питань сталого розвитку бізнесу «Green Mind 2018». Технічний комітет з питань стандартизації розробив ряд національних стандартів та переглянув 13 інших стандартів.	
Використання можливостей програми «Горизонт 2020»	За підтримки ЄС у 2018 р. у межах програми «Горизонт 2020» отримали фінансування 10 стартапів і було проведено 7 рекламних кампаній. Щомісячно проводяться навчальні курси, семінари та вебінари для Національних координаційних бюро.	
Використання можливостей програми COSME	Проведено 38 рекламних кампаній та підписано близько 40 угод про співпрацю між українськими та європейськими підприємствами. Зареєстровано 20 кластерів на Європейській платформі співпраці кластерів. Запущено вебсайт, присвячений програмі ЄС COSME, який став частиною порталу sme.gov.ua. Інформування про програму COSME.	

